

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2019-жылдын III чейреги үчүн
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2019-жыл ноябрь айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөргө жана болжолдоолорго, ошондой эле тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасындагы экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизделген акча-кредит саясаты чөйрөсүндө Улуттук банктын чечимдери жөнүндө коомчулукка маалымат берүү мына ушул отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоого алуу **акча-кредит саясатынын максаты** болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, ага ылайык Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттар наркынын көрсөткүчү болуп саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты катары акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Жаңы негизге өтүү максаты катары банктар аралык кредиттик ресурстар рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү саналат.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү мезгилге каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен жүргүзүлөт. Акча-кредит саясаты, Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүшү макулдашылган жана экономикалык жактан негизделген болжолдоолордон алынган, кыска жана орто мөөнөттүү мезгилдерге каралган инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калкка маалымат берүү жана тиешелүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2019-жылдын III чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын 25-ноябрындагы № 2019-П-07/58-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	8
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	12
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	12
2.2. Тышкы сектор	15
3-глава. Акча-кредит саясаты	18
3.1. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу	18
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	21
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	26
4-глава. Инфляция динамикасы	28
4.1. Керектөө баа индекси	28
4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу	29
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	30
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	30
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	32
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	37
2-тиркеме. Глоссарий	38
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	40

Резюме

2019-жылдын III чейреги ичинде Кыргыз Республикасында макроэкономикалык өнүгүү жалпы алганда Улуттук банк Башкармасы 2019-жылдын август айында бекиткен базалык сценарийдеги болжолдоолорго шайкеш келген.

Тышкы шарттар мурдагыдай эле Кыргыз Республикасынын экономикасынын өнүгүшүнө олуттуу таасирин тийгизип турган. Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүк сакталып турган. Дүйнөлүк азык-түлүк жана чийки зат рынокторунда баалар ар тараптуу өзгөрүп тургандыгы катталган. Товарлардын айрым түрлөрүнө (өсүмдүк майы жана эт) дүйнөлүк баанын кымбатташы белгиленген. Мунай рыногунда баалардын өзгөрүлмө динамикасы байкалган, анткени фундаменталдуу факторлор мунай баасынын төмөндөшүнө алып келген, бирок айрым локалдык факторлор мунайдын кымбатташын да шарттаган. Жалпы алганда алтынга баанын жогорулагандыгы белгиленген. Бирок дүйнөлүк азык-түлүк жана чийки зат рынокторунда баалардын өзгөрүүсү Кыргызстанда баа деңгээлине олуттуу инфляциялык таасирин тийгизген эмес.

Өлкөдө экономикалык жигердүүлүк сакталып турган. Кыргыз Республикасынын экономикасынын өсүшү айкын эмгек акынын жана экономиканын бардык секторлорунда өндүрүштүн жогорулашынын эсебинен камсыздалган. 2019-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча реалдуу ИДӨнүн өсүшү 6,1 пайызды түзгөн, ал эми “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда 3,2 пайызга өскөн. Фискалдык сектордо инфляциялык тобокелдиктер байкалган эмес, фискалдык консолидациялоо саясатын жүргүзүү улантылууда. Өлкөгө акча которуулардын агылып кирүүсү кыскарууда жана токтоорук ички керектөөнүн тобокелдиктерин жаратууда.

Өлкөдө инфляция орточо төмөн деңгээлде сакталууда: 2019-жылдын сентябрь айында ал жылдык мааниде алганда 2,3 пайызды түзгөн, ал эми анын орточо мааниси 2019-жылдын январь-сентябрь айларында (бир мезгилге карата мезгил) 0,6 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

2019-жылдын акырына чейин жана 2020-жылдын биринчи жарымында инфляциялык фон жалпы алганда орточо деңгээлде сакталат. Тышкы таасирлер орун албаган шартта инфляция деңгээли (бир мезгилге карата мезгил) 1,2 пайызга жакын, ал эми 2019-жылдын акырына инфляция (2019-жылдын декабрь айы/2018-жылдын декабрь айы) 3,5 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө. 2020-жылы Улуттук банктын баа берүүсү боюнча тышкы таасирлер келип чыкпаса, орточо инфляция 4,0 пайызга жакын деңгээлде күтүлөт.

2019-жылдын III чейрегинде Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы 9,4 пайызга төмөндөп, 749,2 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция экспорттун көбөйүүсү менен шартталган, ошол эле учурда импорт өткөн жылдын ушул эле мезгилиндеги деңгээлде сакталган. Алтынды сунуштоо көлөмү көбөйгөндүктөн экспорт 20,5 пайызга жогорулаган. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү¹ 4,9 пайызга жогорулап, 1,7 млрд АКШ долларын түзгөн.

Акча-кредит шарттарынын түрткү берүү таасиринин сакталышы коммерциялык банктардын ресурстук базасын жана экономиканы кредиттөөнү андан ары арттырууга өбөлгө түзгөн. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүк катталган. Жалпы алганда, акча рыногунда кыска мөөнөттүү пайыздык чендердин негизги ченге жакын түптөлгөндүгү байкалган.

¹ Маалыматтар ФОБ баасында Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен берилген.

1-глава. Тышкы чөйрө

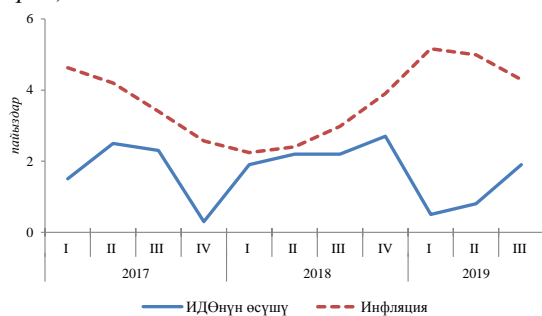
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүк сакталып турган. Убактылуу факторлордун таасири астында Россияда инфляциянын басаңдашы менен катар эле экономикалык өсүш да тездеген. Казакстанда экономиканын өсүшү, эң башкысы, ички суроо-талапты арттыруу менен камсыздалган, ал өз кезегинде, инфляцияга каршы таасирин тийгизген. Дүйнөлүк экономиканын басаңдоосунун алкагында Беларусияда экономикалык өсүш динамикасынын төмөндөшү катталган; отчеттук мезгилде инфляция басаңдап, максаттуу көрсөткүчкө жакындаган. Арменияда экономикалык өсүш бир аз жогорулаган, ал эми инфляция басаңдап, максаттуу деңгээлден төмөн катталган. Келечекте Кытай экономикасынын бир калыпта өсүш арымы жөнүндө болжолдоолор сакталууда. АКШнын экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн басаңдоосу байкалган.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА, Росстат

Кароого алынган мезгил ичинде Россиянын ИДӨсүнүн өсүш арымы бир жолку факторлордун таасири астында тездеген. Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин баа берүүсү боюнча өлкөнүн ИДӨсү 2019-жылдын III чейрегинде 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,9 пайызга өскөн. Экономикалык өсүшкө негизги салымды өнөр жай (0,6 п.п.), айыл чарба (0,2 п.п.), дүң жана чекене сатуу (0,3 п.п.) сыяктуу тармактар кошкон. Ошону менен бирге башка базалык тармактарда да жай динамика байкалган. Мында, ИДӨнүн өсүшүнүн тездеши

негизинен материалдык жүгүртүү каражаттар запасынын көбөйүшүнө байланыштуу болгондугу белгиленген, ал өнөр жайында жогору көрсөткүчтүн жана жай ички суроо-талаптын алкагында айыл чарба түшүмүнүн жогору болушунун натыйжасында келип чыккан. Ушуну менен бирге Россия экономикасына товарлар экспортунун өсүш арымынын бир аз калыбына келиши өз таасирин тийгизген.

Керектөө суроо-талабынын өсүшү керектөө кредиттеринин өсүш арымынын бир аз төмөндөшүнүн алкагына басаңдаган. Мында калктын айкын алган кирешеси 2019-жылдын III чейрегинде жылдык мааниде алганда 3,0 пайызга өскөн.

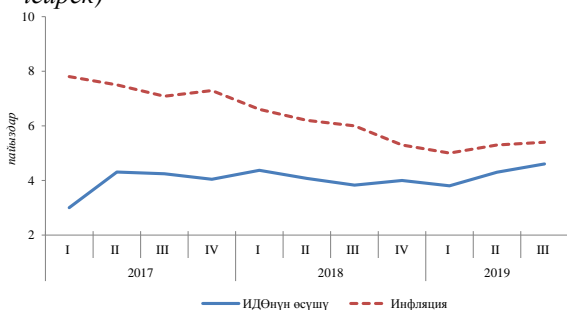
Дүйнөнүн алдыңкы өлкөлөрүнүн жеңилдетилген акча-кредит саясатын жүргүзүүсүнүн жана өнүгүп жаткан өлкөлөрдө жагдайдын туруктуулугунун, ошондой эле резидент эместердин федералдык насыя облигацияларына суроо-талабынын өсүшүнүн алкагында Россиянын финансы рыногунда доллар түрүндө ликвиддүүлүк тартыштыгы катталган эмес.

2019-жылдын III чейрегинде инфляцияга каршы тобокелдиктердин төмөндөшүнүн, орус рублинин бекемделишинин, айрым азык-түлүк рынокторунда түшүмдүүлүктүн жогору болушунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын басаңдоосунун жана төмөн бюджеттик чыгашалардын алкагында инфляциянын басаңдоо тенденциясы уланган. Алсак, отчеттук мезгил ичинде инфляция жылдык мааниде 4,3 пайызды түзгөн (мурунку чейректе 5,0 пайыз). Мында, азык-түлүк

товарларына баалардын өсүшү 5,0 пайызга чейин, азык-түлүктөн башка товарларга – 3,5 пайызга чейин, ал эми кызмат көрсөтүүлөр секторунда 4,3 пайызга чейин басандаган.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

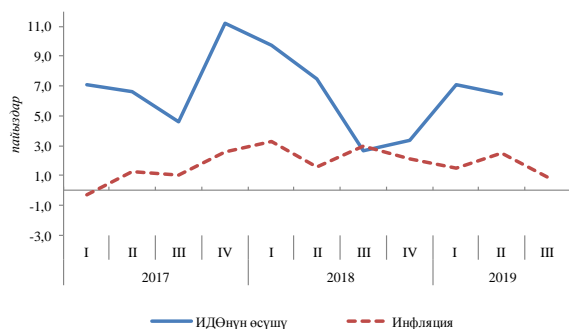
өсүшүнө олуттуу салым металл кендерин казып алуу көлөмүнүн, жеңил өнөр жай жана машина куруу секторлорунда жигердүүлүктүн артышы менен камсыздалган.

2019-жылдын үчүнчү чейрегинде Казакстанда инфляция 5,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, ал эми 2018-жылдын тиешелүү мезгилинде ал 6,0 пайыз чегинде катталган жана ал эң башкысы, азык-түлүк товарларына баанын өсүшү менен шартталган.

Мындан тышкары, ички суроо-талаптын артышы (калктын кирешесинин жана керектөө кредиттеринин өсүшүнүн алкагында) да инфляцияга басандатуучу таасирин тийгизген. Мында, кароого алынган мезгил аралыгында инфляцияны ооздуктоочу фактор катары жөнгө салынуучу кызмат көрсөтүүлөргө, ошондой эле бензинге жана отунга баалардын төмөндөшүн белгилөөгө болот.

Армения

1.1.3-график. Арменияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Армениянын Улуттук статистика кызматы, «Блумберг» МА, Армения Республикасынын Борбордук банкы

Алдын ала маалыматтар боюнча Арменияда керектөө баалары 2019-жылдын сентябрь айында 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,5 пайызга өскөн. Ошол эле учурда 2019-жылдын январь-сентябрь айларында инфляция 2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,6 пайызды түзгөн. Үй чарбаларында инфляциялык күтүүлөрдүн төмөндөшү жана депозиттердин долларлашуу деңгээлинин

2019-жылдын III чейрегинде Казакстан экономикасынын өсүш арымы күч алган. Алсак, бүтүндөй алганда 2019-жылдын тогуз айы ичинде Казакстан ИДӨсүнүн өсүшү 4,3 пайызды¹ түзгөн, ал эми 2018-жылдын тиешелүү мезгилинде ал 4,1 пайыз чегинде катталган. Казакстан экономикасынын өсүшү, эң башкысы, ички жана инвестициялык суроо-талаптын артышы менен камсыздалган, бул курулуш, соода жана транспорт секторлорунда өндүрүш көлөмүнүн жогорулашына алып келген. Мындан тышкары, экономиканын

Арменияда экономикалык жигердүүлүктүн 7 пайызга чейин тездеши байкалган, инфляция басандап, төмөн деңгээлде орун алган.

2019-жылдын январь-август айларында өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда экономикалык жигердүүлүк индекси 7 пайызды түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмү 9,5 пайызга, курулуш сектору – 4,4 пайызга өскөн, соода жүгүртүү көлөмүнүн өсүшү 9,0 пайызды түзгөн, номиналдык орточо айлык эмгек акы 5,7 пайызга, ал эми тышкы товар жүгүртүү 2,0 пайызга өскөн.

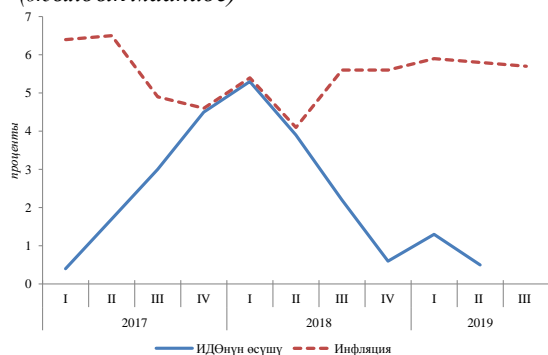
¹ Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча.

кыскаргандыгы белгиленген, ал акыркы жылы июль айында 48,6 пайызга жетүү менен төмөндөгөн (болжолу менен алганда 4 пайыздык пунктка).

Беларусь

1.1.4-график. Беларусияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Беларус Республикасынын Улуттук статистика комитети

таасирин тийгизген. Экономикалык жигердүүлүк орточо деңгээлде орун алуу менен инфляциялык процесстерге басымдуулук кылган эмес. Экономикада пайыздык чендердин жана валюта курстарынын чогуу алгандагы таасирин чагылдырган монетардык шарттар мурдагыдай эле нейтралдуу катталган.

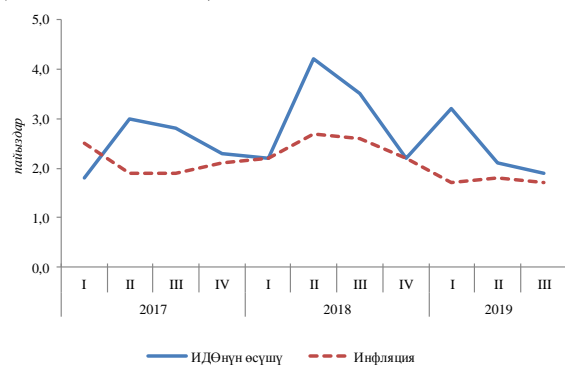
2019-жылдын III чейрегинде жылдык инфляция басаңдаган. 2019-жылдын сентябрь айында керектөө бааларынын өсүшү, 2019-жылга белгиленген 5 пайыздык максаттуу көрсөткүчкө жакындоо менен жылдык мааниде алганда 5,3 пайызды түзгөн. Кыска мөөнөттүү факторлордун инфляциялык процесстерге таасири (биринчи кезекте, өткөн жылдагы дан эгиндеринен начар түшүм алуу) сакталып турган, бирок алардын таасири улам төмөндөөдө.

Мындан тышкары, көпчүлүк импорттолуучу керектөө товарларына баалар жай өскөн. Жөнгө салынуучу баалардын жана тарифтердин жылдык жогорулаган арымы жогорку жана атайын билим алуу кызматтарына баалардын орточо жогорулоосунун, ошондой эле мунайга дүйнөлүк баалардын динамикасын эске алуу менен отунга чекене баалардын орточо өсүшүнүн алкагында басаңдаган.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ соода министрлиги, АКШнын эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

2019-жылдын III чейрегинде Беларусияда ИДӨнүн өсүш динамикасы орточо деңгээлде катталган. Алсак, январь-сентябрь айлары ичинде өлкөнүн ИДӨсү 2018-жылдын (3,7 пайыз) ушул эле мезгилине салыштырганда 1,0 пайызга өскөн. Алгылыктуу өсүш динамика чекене товар жүгүртүү (+4,8 пайыз), айыл чарба продукциясын өндүрүү (+1,2 пайыз) жана өнөр жай өндүрүш тармактарында (+0,7 пайыз) белгиленген.

Дүйнөлүк экономикалык жигердүүлүктүн басаңдоосунун алкагында ИДӨнүн өсүш арымына жүк ташуу (-5,9 пайыз), жүктү жүгүртүү (-6,2 пайыз) жана товар жүгүртүү (-4,1 пайыз) терс

2019-жылдын III чейрегинде АКШда экономиканын басаңдоосу уланган. АКШнын Экономикалык талдап-иликтөө бюросу тарабынан жарыяланган алдын ала баа берүүгө ылайык, АКШнын реалдуу ИДӨсү экинчи чейректеги 2,0 пайыздан төмөндөө менен 2019-жылдын үчүнчү чейрегинде жылдык эсептөөдө 1,9 пайызга өскөн. ИДӨнүн реалдуу өсүшү керектөө чыгашаларынын, федералдык мамлекеттик чыгашалардын, негизги капиталга инвестициялардын, мамлекеттик жана жергиликтүү бийлик органдарынын алгылыктуу салымынын эсебинен, ошондой эле алардын бир

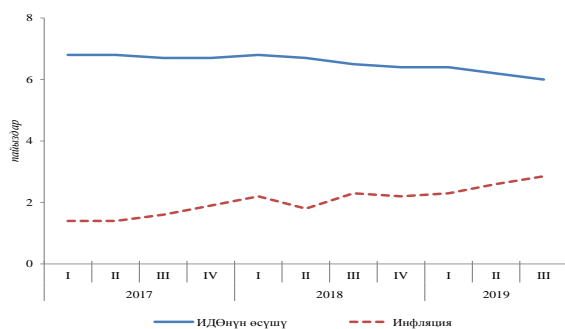
бөлүгү жашоо үчүн каралбаган негизги капиталга жана жеке инвентарга инвестициялардын терс салымы менен компенсацияланган экспорттун эсебинен түптөлгөн. ИДӨнү эсептөөдө андан эсептен чыгарылуучу импорт жогорулаган.

2019-жылдын сентябрь айында АКШда керектөө баалары мурунку айдагыдай эле жылдык мааниде 1,7 пайызга өскөн. Эксперттер инфляциянын 1,8 пайызга чейин жогорулашын болжолдогон. Август айында баалар 0,1 пайызга өскөн, ушундан улам аналитиктер сентябрь айында да ушул сыяктуу динамиканын сакталышын болжолдошкон. Сентябрь айында бензинге баанын төмөндөшүнүн алкагында АКШда энергия продукцияларына баалар буга чейинки айга салыштырганда 1,4 пайызга төмөндөп, 2,4 пайызды түзгөн. Колдонулган автоунааларга баалар 1,6 пайызга, ал эми жаңы автоунааларга 0,1 пайызга азайган. Сентябрь айында энергия продукцияларына жана тамак-аш азыктарына бааларды эске албаганда (Core CPI индекси), баалар август айына салыштырмалуу 0,1 пайызга, ал эми жылдык мааниде алганда – 2,4 пайызга өскөн.

Кытай

1.1.6-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: КЭРдин Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» МА

Кытай Эл Республикасынын статистикалык бюросунун маалыматы боюнча 2019-жылдын III чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 6,0 пайызды түзгөн, ал эми өткөн жылдын тиешелүү мезгилинде ал 6,5 пайыз деңгээлинде калыптанган. Кытайда ИДӨнүн өсүш арымынын басандашы негизинен экспорт көлөмүнүн азайышынын, ошондой эле турак жай курулуш көрсөткүчтөрүнүн төмөндөшүнүн натыйжасында келип чыккан. Бүтүндөй алганда, тогуз ай ичинде Кытайда ИДӨнүн өсүшү 6,2 пайызды түзгөн, бул эң башкысы, жогору керектөө деңгээли, өнөр жай өндүрүшүнүн жана кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнүн өсүш арымы, негизги фондуларга инвестициялардын артышы, мамлекеттин чыгашаларынын өсүшү менен бирге салыктардын жана жыйымдардын кыскарышы менен шартталган.

2019-жылдын сентябрь айында КБИнин өсүшү өткөн жылдын сентябрь айындагы 2,5 пайызга салыштырганда жылдык мааниде алганда 3,0 пайыз чегинде түптөлгөн. Инфляцияга негизги салымды, Африкада чочко тумоо эпидемиясынын капташынан улам чочко этине баалардын кескин өсүшүнөн азык-түлүк товарларына баалардын жогорулашы (жылдык мааниде алганда 69,3 пайызга) таасирин тийгизген.

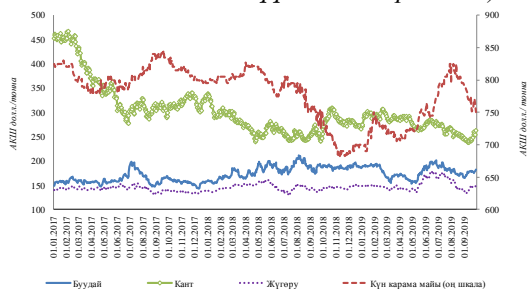
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Дүйнөлүк рыноктордо Кыргызстан тарабынан импорттолуучу негизги азык-түлүк товарлары ар тараптуу катталган, мында өсүмдүк майы жана эт кымбаттагандыгы белгиленген. Бирок дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунун Кыргызстандагы баа деңгээлине олуттуу инфляциялык таасири байкалган эмес. Мунай рыногунда баалардын ар тараптуу динамикасы байкалган: фундаменталдуу факторлор мунайга баанын төмөндөшүнө алып келген, бирок айрым локалдык факторлор мунайга баанын жогорулашын шарттаган. Алтынга баа жалпы алганда жогорулаган.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

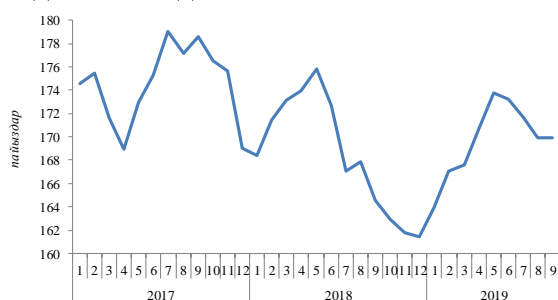

айында буудайга баа бир аз жогорулаган, мында алар мурдагыдай эле өткөн жылдын ошол эле мезгилиндеги баалардан кыйла төмөн болгон (11,0 пайызга), буга жалпы алганда дүйнөлүк сунуштоонун оптимисттик болжолдоолору шарт түзгөн. Кароого алынган мезгил ичинде жүгөрү котировкалары төмөндөгөн, анткени Түштүк сыяктуу эле, Түндүк жарым шарларынын өндүрүүчү өлкөлөрүнөн олуттуу көлөмдө экспорттук сунуштоонун таасири астында аларга дүйнөлүк баа төмөндөшүн уланткан.

Өсүмдүк май рыногунда аларга баа акыркы 13 ай ичинде эң эле жогорку чекке жеткен. Бул Индиянын жана Кытайдын туруктуу суроо-талабынын таасири астында шартталган. Мындан тышкары өсүмдүк майга баалардын жогорулоосун базалык минерал майларга баалардын өсүшү да таасирин тийгизген. Сентябрь айында соя жана күн карама майына баалар дүйнөдө суроо-талаптын начарлоосу астында жана Кара деңиз регионунан сунуштоо көлөмүнүн күтүлүп жаткан жогорулоосунун таасири астында төмөндөгөн.

Кантка баа негизинен энергия ресурстарына баалардын түшүүсүнүн эсебинен төмөндөгөн, бул дүйнөдө кантка баалардын төмөндөшүнө шарт түзгөн. Кароого алынган чейрек ичинде кант котировкаларынын төмөндөшүнүн кошумча фактору келерки 2019-2020-жылдарда айыл чарба секторунда өндүрүш көлөмүнүн өсүшүн болжолдоого байланыштуу канттын жетиштүү товардык запасынын күтүүлөрү менен шартталган.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

баалардын өсүшү менен толук компенсацияланган.

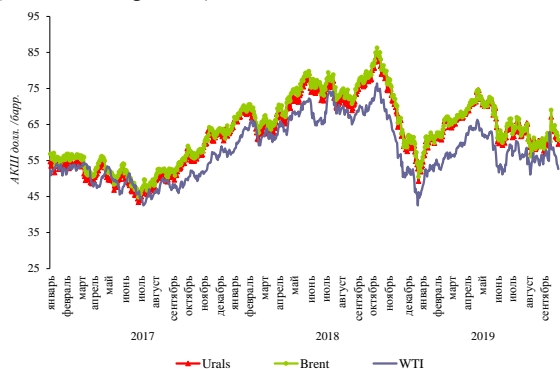
Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда баалар бир аз өзгөрүлмөлүү катталган, бирок бүтүндөй алганда өлкө экономикасына карата олуттуу тобокелдиктерди шарттаган эмес.

2019-жылдын III чейрегинде дан эгиндери рыногунда баалар өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда төмөн болгон. Негизги дан эгиндерине баалардын динамикасы ар тараптуу болгон. Өтүп жаткан жылдын сентябрь

2019-жылдын III чейрегинде ФАО индексинин орточо мааниси жогорулап, 170,5 пунктту түзгөн, бул өткөн жылдын тиешелүү чейрегиндегиден 2,4 пайызга жогору. Негизги товардык позициялар боюнча ФАО бааларынын индексинин динамикасы ар тараптуу болгон. Өзгөчө кант баасы кыйла төмөн болгон, ал эми сүт азыктарына баа индекси бир аз төмөндөгөн. Бирок, баа индекстеринин төмөндөшү өсүмдүк майына жана этке

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баанын динамикасы (АКШ долларында)

2019-жылдын III чейрегинде мунайга баа динамикасынын ар тараптуу болушу байкалган. Отчеттук мезгил ичинде Brent маркасындагы мунайга баа баррелине 56-69 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүп турган. Мунайдын баррелине 60 АКШ долларына жогору баада сакталышы бир жолку факторлор менен гана шартталган, атап айтканда Венесуэланын өнөр жай секторунда орун алган курч абал, Иранга карата санкциялар, Сауд Аравиянын мунай объектилериндеги алгылыксыз жагдайлар (сентябрь айынын орто ченинде

мунайга баа баррелине 69 АКШ долларына чейин өскөн), бирок фундаменталдуу факторлор энергия ресурстарына баалардын төмөндөшүнө алып келген: дүйнө жүзү боюнча мунайга суроо-талаптын өсүшү АКШда өндүрүүгө караганда жайыраак жүргөн.

Отчеттук мезгилдин акырына Brent маркасындагы мунайга баа чейректин башталышынан тартып 6,6 пайызга төмөндөө менен баррелине 60,8 АКШ долларына жеткен (жыл башынан тартып 10,7 пайызга көбөйгөн). 2019-жылдын январь-сентябрь айларында орточо алганда Brent маркасындагы мунайга баа баррелине 64,7 АКШ долларына жеткен.

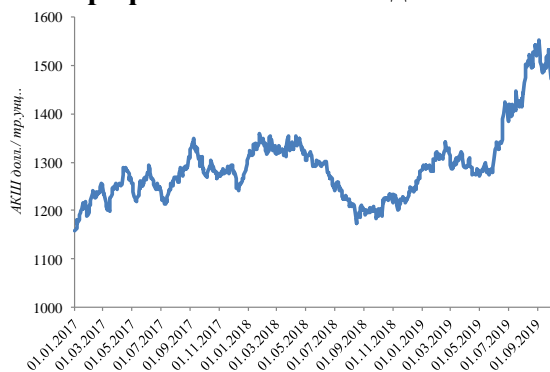
Кыска мөөнөттүү келечекте баалардын өсүшүн шартташы мүмкүн болгон негизги тобокелдиктер – бул Жакынкы Чыгышта орун алган курч абал, АКШда мунай запасынын кыскарышы саналат. Мунайга бааны төмөндөткөн тобокелдиктер – мунайга дүйнөлүк суроо-талаптын басандашы, АКШда мунайды өндүрүү жана экспорт көлөмүнүн өсүшү, ошондой эле Бразилиядан жана Норвегиядан сунуштоо көлөмүнүн көбөйүшү.

Эл аралык энергетикалык агенттик октябрь айы үчүн отчетунда 2019 жана 2020-жылдарга мунайга суроо-талаптын өсүшү боюнча болжолдоолорду бир суткада тиешелүүлүгүнө жараша 1,0 жана 1,2 млн баррелге чейин төмөндөткөн. ОПЕК да 2019-жылга мунайга суроо-талаптын өсүшү боюнча болжолдоолорду суткасына 1 ден 0,98 млн баррелге чейин төмөндөткөн, ал эми 2020-жылга өсүштү болжолдоо суткасына 1,08 баррель деңгээлинде сакталган. Ушуну менен катар, ОПЕКке кирбеген өлкөлөрдүн мунайды сунуштоо көлөмүнүн өсүшү боюнча болжолдоолору да төмөндөгөн, 2019-жылга – суткасына 1,82 млн баррелге чейин жана 2020-жылга – суткасына 2,2 млн баррелге чейин.

Эл аралык финансылык институттардын болжолдоолору боюнча, орто мөөнөттүү келечекте мунайга баа баррелине 60 АКШ доллары аралыгында өзгөрүп турат. ОПЕК жана ОПЕК+ бүтүмүнө катышкан мунай өндүргөн өлкөлөр 2019-жылдын декабрь айында 2020-жылы ага суроо-талаптын анча жогору болбоосу күтүлүп жаткандыктан мунайды өндүрүү көлөмүн кыйла кыскартуу маселесин кароого алышы күтүлүүдө.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

ийгиликсиз сүйлөшүүсүнөн кийин белгисиздиктин кескин өсүшү, дүйнөдө протекционизмдин жана санкциялык чектөөлөрдүн өсүшү, дүйнөлүк экономиканын басаңдашынын келечекте кыйла төмөндөшү мүмкүндүгү таасирин тийгизген.

Сентябрь айынын башталышында трой унциясына 1552,6 АКШ долларынан айдын акырында 1472,5 АКШ долларына чейин төмөндөп, алтын котировкалары төмөндөө тенденциясына ээ болуу менен өзгөрүлмөлүүлүгү катталган. Дүйнөлүк экономиканын басаңдашы тобокелдиги, Жакынкы Чыгышта геосаясий курч абалдын өсүшү, Brexit боюнча белгисиздиктин сакталып турушу, акча-кредит саясатынын жеңилдетилиши, ошондой эле дүйнөлүк борбордук банктардын алтынга суроо-талабынын өсүшү – инвесторлордун коопсуз активдерге, анын ичинде алтынга суроо-талабын кыйла жогорулаткан. Башка жагынан алып карганда, АКШ менен Кытай Эл Республикасы ортосунда соода макулдашуусу боюнча сүйлөшүүлөрдө прогресске жетүү мүмкүнчүлүгү (бүтүндөй алганда бул дүйнөлүк экономикага алгылыктуу таасирин тийгизет) баалардын төмөндөшүнө таасирин тийгизип турган.

2019-жылдын III чейрегинде алтынга баа алты жыл ичиндеги жогору деңгээлде 1 500 АКШ доллары чегинде сакталып турган. Жайдын башталышынан тартып алтынга дүйнөлүк баанын арымдуу жана масштабдуу өсүшү байкалган, алар август айында алты жыл ичиндеги жогорку чекке – трой унциясына 1500 АКШ долларына жеткен. Баалуу металлдын кымбатташына юань курсунун 2008-жылдагы минимумга чейин төмөндөшү, АКШ менен Кытай Эл Республикасы ортосунда 12 ирет

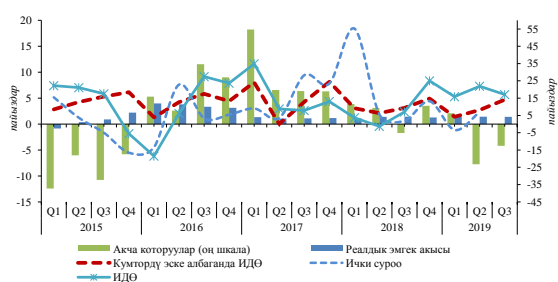
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

2019-жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын алгылыктуу өсүш арымы сакталган. Отчеттук мезгил ичинде экономикага негизги түрткү берүүчү сектор катары өнөр жай сектору катталган, анын ичинде өлкөнүн экономикалык өнүгүшүнө алгылыктуу таасирди “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында негизги металлдарды өндүрүү көлөмүнүн жогорулашы да таасирин тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулардын динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

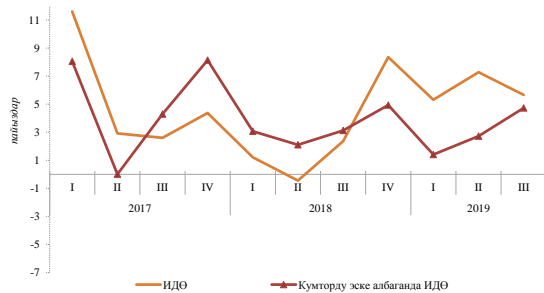

Булагы: КР УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

запасынын (+7,6 пайызга) жана түпкү керектөөнүн (+2,6 пайыз) өсүшүнүн эсебинен түптөлгөн.

2.1.2. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

кызматкердин орточо айлык номиналдык эмгек акысы³ 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу 4,2 пайызга жогорулоо менен 16,4 миң сом чегинде калыптанган. Орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынын кыйла жогорулоосу, маалымат жана байланыш, ошондой эле транспорттук ишкердик жана жүк сактоо ишканаларынан жана уюмдарынан тышкары, экономикалык ишкердиктин бардык түрлөрүн ишке ашырган ишканаларда жана уюмдарда байкалган.

2019-жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын өсүшү 2018-жылдагы тиешелүү мезгилден жогору түптөлүп, 6,1 пайызды түзгөн (“Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда – 3,2 пайыз).

2019-жылдын II чейрегинин алдын ала жыйынтыгы боюнча ички суроо-талаптын өсүшү¹ жылдык мааниде алганда 2,3 пайызды түзгөн. Өсүш, эң башкысы, дүнүнөн топтоо көлөмүнүн көбөйүшүнө байланыштуу болгон (+3,5 пайыз), ал негизги фондулар

Бүтүндөй алганда, 2019-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча экономикалык өсүш экономиканын бардык негизги секторлорунун алгылыктуу салымы менен шартталган. 2019-жылдын III чейрегинде “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында² алтын өндүрүү 2018-жылдын III чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырганда (122,4 миң унция) 23,4 пайызга көбөйүү менен 151,1 миң унцияны түзгөн.

2019-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча бир

2019-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча бир

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча. 2019-жылдын III чейреги үчүн маалыматтын жоктугунан буга чейинки мезгилде катталган маалыматтарга шилтеме келтирилген.

² «Центрра Голд Инк.» пресс-релизине ылайык.

³ Бүтүндөй республика боюнча чакан ишканаларды эске албаганда.

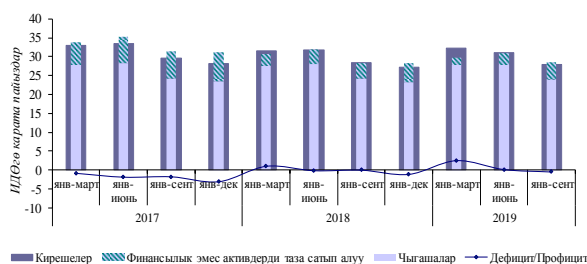
Мында, 2019-жылдын январь-сентябрь айларында 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу реалдуу эмгек акынын өсүшү 3,6 пайызды түзгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

2019-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет тартыштыгы 2,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 0,5 пайызды түзгөн (2018-жылдын январь-сентябрь айларында бюджет тартыштыгы 0,1 млрд сом же ИДӨгө карата 0,02 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн). Алгачкы мамлекеттик бюджет тартыштыгы (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөөлөрдү эске албаганда) 3,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,0 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

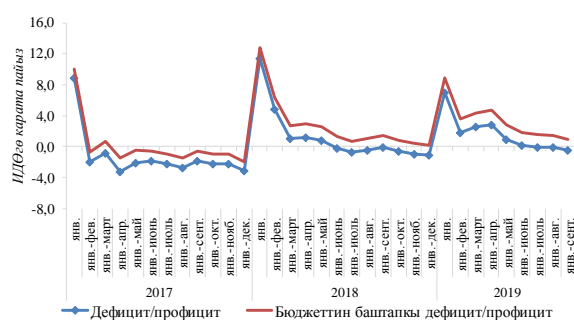
Операциялык ишкердиктен мамлекеттик бюджет кирешелери 2018-жылдын январь-сентябрь айларындагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 3,9 пайызга же 4,2 млрд сомго көбөйүп, 111,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 28,0 пайызды түзгөн. Салыктык түшүүлөр (0,9 п.п.), расмий трансферттер жана салыктык эмес түшүүлөр (1,5 пайыздык пункттан) бюджет кирешелеринин өсүшүнө алгылыктуу салым кошкон. Күндөлүк кирешелер түзүмүндө салыктык түшүүлөр мурдагыдай эле көбүрөөк салыштырма салмакты ээлеген (77,1 пайыз).

Мамлекеттик бюджеттен операциялык ишкердикке чыгашалар жылдык мааниде алганда 4,2 пайызга же 3,8 млрд сомго жогорулоо менен 95,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 23,9 пайызды түзгөн. Мамлекеттик бюджет чыгашаларынын өсүшү, эң башкысы, эмгекке төлөө чыгашаларынын өсүшүнө (+5,8 пайыз), мамлекеттик карыз милдеттенмелери боюнча пайыздарды төлөөгө (+9,4 пайыз) жана субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды (+8,1 пайыз) төлөөлөрдүн көбөйүшүнө байланыштуу болгон.

Жаңы бюджеттик классификация колдонууга киргизилгендигине байланыштуу функционалдык классификация боюнча чыгашалар өзгөргөндүгүн белгилөө зарыл. Алсак, Социалдык фондго жана Милдеттүү медициналык камсыздандыруу фондунун бюджеттерине трансферттер “жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтар” бөлүгүндө, ал эми өткөн жылы тиешелүүлүгүнө жараша “социалдык коргоо жана саламаттыкты сактоо” бөлүктөрүндө чагылдырылган.

2.1.4-график. Бюджет тартыштыгы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгышы 18,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,6 пайызды түзгөн.

Алдын ала маалыматтар боюнча 2019-жылдын январь-сентябрь айларында мамлекеттик инвестиция гранттарын жана атайын эсеп каражаттарын эске албаганда, республикалык бюджеттин жалпы кирешелер планы 94,2 пайызга аткарылган. Бажы түшүүлөрү боюнча пландын аткарылышы 88,3 пайызды, ал эми салыктык түшүүлөр боюнча –

94,2 пайызды, республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгү боюнча – 93,3 пайызды түзгөн. Мында, бюджеттик мекемелерден социалдык жактан маанилүү чыгаша статьялары, анын ичинде “эмгек акы”, “Социалдык фондго чегерүүлөр”, “дары-дармектер”, “тамак-аш”, “жөлөк пулдар”, “стипендиялар жана мамлекеттик карызды тейлөө” статьялары боюнча түшкөн бардык билдирмелер Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан толук көлөмдө канааттандырылган.

Инвестициялар

2019-жылдын январь-сентябрь айларында инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү деңгээли 2018-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 6,3 пайызга көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-сентябрь			
	2018-ж.	2019-ж.	2018-ж.	2019-ж.
	млн сом		үзүшү пайыздар	
Бардыгы	83 839,5	90 034,1	100,0	100,0
Ички инвестициялар	63 389,4	63 954,5	75,6	71,0
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	3 655,5	2 315,3	4,4	2,6
Жергиликтүү бюджет	804,6	1 034,2	1,0	1,1
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	30 804,7	30 673,5	36,7	34,1
Банктын кредити	2 302,0	1 573,1	2,7	1,7
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	25 822,6	28 358,4	30,8	31,5
Тышкы инвестициялар	20 450,1	26 079,6	24,4	29,0
Чет өлкө кредити	11 580,8	14 220,9	13,8	15,8
Тике чет өлкө инвестициялары	4 731,7	4 716,7	5,7	5,3
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	4 137,6	7 142,0	4,9	7,9

Булагы: КР УСК

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү көбүнчө айыл жана токой чарбаларынын, балык уулоо объектилерин курууда катталган жана 19,2 пайызга көбөйгөн. Чет өлкө гранттары, гуманитардык жардам, республикалык бюджеттин каражаттары жана калктын каражаттары (93,7 пайыз) каржылоонун негизги булактарынан болуп саналган.

2018-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда иштеп чыгаруу өндүрүшүнүн объектилерин курууда өздөштүрүлгөн инвестициялардын көлөмү 38,7 пайызга төмөндөгөн. Каржылоо

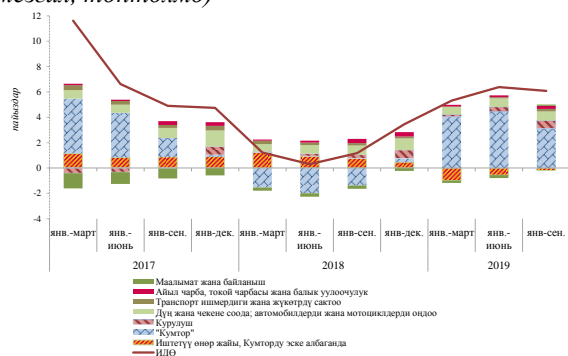
негизинен чет өлкө кредиттеринин, ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынын, ошондой эле тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен жүзөгө ашырылган (94,0 пайыз).

2018-жылдын январь-сентябрь айларына салыштырганда ички булактардын эсебинен каржыланган негизги капиталга инвестициялардын көлөмү 0,2 пайызга төмөндөгөн, мында, республикалык бюджеттин эсебинен 37,4 пайызга, банктардын кредиттеринин эсебинен 32,4 пайызга, ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынын эсебинен 1,5 пайызга төмөндөгөн, ошол эле мезгилде жергиликтүү бюджеттин эсебинен каржыланган инвестициялар 27,1 пайызга, калктын каражаттары – 8,7 пайызга көбөйгөн. Каржылоонун тышкы булактарынын эсебинен инвестициялардын көлөмү 26,2 пайызга өскөн, мында, чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдын эсебинен 1,7 эсе, чет өлкө кредиттеринин эсебинен 21,5 пайызга өскөн, ошол эле учурда тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен алар 1,4 пайызга төмөндөгөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

2019-жылдын январь-сентябрь айларында ИДӨнүн өсүшү экономиканын бардык секторлорунун алгылыктуу салымы менен шартталган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматы боюнча ИДӨнүн номиналдуу көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда реалдуу мааниде 6,1 пайызга көбөйүү менен 398,4 млрд сомду түзгөн (2018-жылдын январь-сентябрь айларында өсүш 1,2 пайызды түзгөн).

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде айыл чарба продукциясын дүңүнөн

чыгаруу көлөмүнүн 2018-жылдын январь-сентябрь айларына салыштырганда 1,8 пайызга өсүшү мал чарба продукциясын өндүрүү көлөмүнүн көбөйүшү сыяктуу эле (2,2 пайыз), өсүмдүк өстүрүү көлөмүнүн көбөйүшү менен камсыз болгон (1,4 пайыз).

Өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн жогорулашы 2018-жылдын январь-сентябрь айларына салыштырганда негизги металлдарды өндүрүүнүн (39,2 пайызга), текстиль өндүрүшүнүн (30,1 пайызга), металл кендерин казып алуунун (26,7 пайызга), иштетиле элек мунайды жана жаратылыш газын өндүрүүнүн (14,1 пайызга) көбөйүшү менен шартталган.

Дүң жана чекене соода жүгүртүүнүн, автоунааларды жана мотоциклдерди ондоонун көбөйүшү 2018-жылдын январь-сентябрь айларына салыштырганда негизинен дүң (5,2 пайызга) жана чекене (3,9 пайызга) соода көлөмдөрүнүн өсүшү менен камсыз болгон.

ИДӨнүн дефлятору 2019-жылдын январь-сентябрь айларында терс болуп, (-)1,2 пайызды түзгөн, бул 2018-жылдын январь-сентябрь айларындагы көрсөткүчтөн 5,1 п.п. төмөн.

Экономиканын өсүшүнө өнөр жай (3,0 п.п.), дүң жана чекене соода (0,7 п.п.), курулуш (0,6 п.п.), айыл чарба жана транспорттук иш 0,2 п.п. сыяктуу секторлор негизги алгылыктуу салымын кошкон.

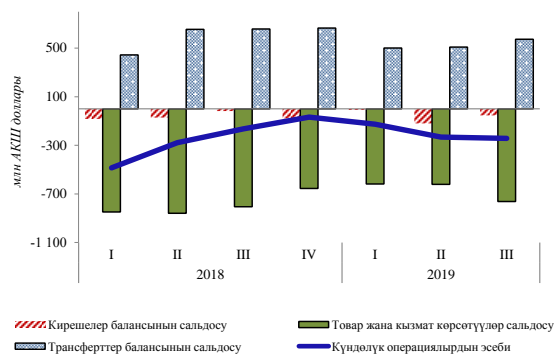
2.2. Тышкы сектор¹

2019-жылдын III чейрегинде күндөлүк операциялардын эсеби товарлар менен соода жүргүзүү боюнча терс баланстын төмөндөөсүнөн улам жана күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн төмөндөө таасири алдында түптөлгөн.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долл.)

Эскертүү: Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча.

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча күндөлүк эсептин тартыштыгы 2019-жылдын III чейрегинде 243,8 млн АКШ долларына чейин көбөйүп, ИДӨгө карата 8,1 пайыз чегинде түптөлгөн¹.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгилде 9,4 пайызга төмөндөп, 749,2 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция экспорттун көбөйүүсү менен шартталган, ошол эле учурда импорт өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндегидей деңгээлде түптөлгөн.

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы²

(млн АКШ доллары)

	2016	2017	2018	2018 III ч.	2019 * III ч.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 136,5	-2 383,3	-3 113,5	-827,1	-749,2	-9,4	77,9
Экспорт (ФОб)	1 607,9	1 813,9	1 836,4	377,5	454,8	20,5	77,3
Алтын	701,6	700,4	664,2	127,3	167,8	31,8	40,5
Импорт (ФОб)	3 744,4	4 197,2	4 949,9	1 204,5	1 204,0	0,0	-0,5
Мунайпродуктылар	467,4	567,2	809,6	203,0	159,5	-21,5	-43,6

*Алдын ала маалымат

Отчеттук мезгил ичинде товарлар экспорту (ФОб баасында) 20,5 пайызга көбөйүп, 454,8 млн АКШ долларын түзгөн. Экспорттун динамикасына алтынды сунуштоонун физикалык түрдө берүүлөрдүн өсүшүнүн эсебинен сыяктуу эле, алтынга дүйнөлүк баанын өсүшүнүн эсебинен 31,8 пайызга жогорулашы негизги таасирин тийгизген. Ошону менен бирге эле, кийим-кечени, баалуу металлдар кендерин жана концентраттарын, жашылчаларды, жемиштерди, чоюндарды, болотторду ж.б. сунуштоо көлөмдөрүнүн көбөйүшү катталган.

2019-жылдын III чейрегинде товарлар импорту (ФОб баасында) өткөн жылдын көрсөткүчүнүн деңгээлинде түптөлүп, 1 204,0 млн АКШ долларын түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар, бут кийим, кездеме, эфир майлары ж.б.у.с. товардык позициялар боюнча төмөндөө, ошондой эле инвестициялык товарлардын импортунун көбөйүшү байкалган. Энергия продукттарынын импорту 159,5 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн, бул 2018-жылдын үчүнчү чейрегиндеги деңгээлинен 21,5 пайызга төмөн.

Отчеттук мезгил ичинде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү 2018-жылдын тиешелүү мезгилиндегиден төмөн түптөлгөн. Бул көрсөткүчтүн калыптанышына жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн 13,2 пайызга төмөндөгөн терс динамикасы таасир эткен.

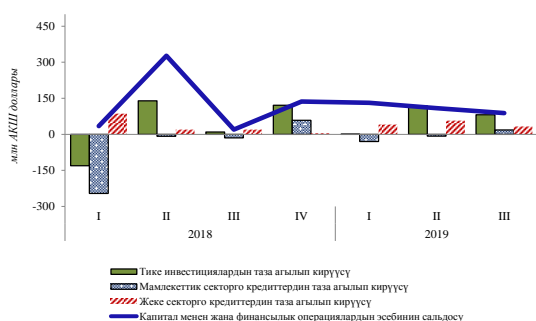
Отчеттук чейрек ичинде кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы 14,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө болжолдонууда, ал эми «кирешелер» статьясынын тартыштыгы 53,0 млн АКШ доллары деңгээлинде күтүлүүдө.

¹ ИДӨгө карата катыштын көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген.

² Тышкы соода боюнча маалыматтар Улуттук статистика комитетинин айыл чарба продукциясын (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн (2015-жылдын III чейрегинен тартып) жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүлөрү боюнча 2019-жылдын III чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын 88,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө агылып кирүүсү менен жабылат. Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 28,4 млн АКШ доллар өлчөмүндө, ал эми финансылык эсептин оң сальдосу 60,1 млн АКШ долларында түптөлгөн.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Ошентип, 2019-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 35,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камды жабуу көлөмү келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун 4,5 айын түздү¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)		
	2017 (ор.)	2018 (ор.)*	%	2018-ж.	2019-ж.	%
	инв-дек.	инв-дек.		декабрь	сентябрь	
РЭАК	113,7	111,4	2,9	117,7	116,7	-0,9
НЭАК	112,8	110,7	5,2	121,4	125,1	3,0
РЭАК кытай юаньына карата	80,8	85,6	-2,3	85,9	86,2	0,3
НЭАК кытай юаньына карата	64,5	66,7	-2,3	67,1	69,1	3,0
РЭАК еврого карата	107,2	109,2	-4,5	107,0	109,0	1,9
НЭАК еврого карата	78,8	78,6	-4,7	76,7	79,1	3,2
РЭАК каз. тенгесине карата	141,7	132,5	1,4	140,1	142,3	1,5
НЭАК каз. тенгесине карата	152,1	147,5	5,6	165,5	173,0	4,5
РЭАК орус рубинине карата	131,4	116,2	6,0	128,1	122,4	-4,5
НЭАК орус рубинине карата	144,8	128,3	7,0	145,1	141,0	-2,8
РЭАК АКШ долларына карата	87,2	89,9	-0,4	88,7	87,1	-1,7
НЭАК АКШ долларына карата	65,7	66,7	0,0	65,8	65,8	0,1

* алдын-ала маалымат

↓ - сомдун нарксыздыгы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сомдун бекемдештиги, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

2019-жылдын III чейрегинин акырына карата реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун 2018-жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси жыл башынан тартып 3,0 пайызга көбөйүп, 2019-жылдын сентябрь айынын акырында 125,1 түзгөн. Индекстин көбөйүшү сомдун 2018-жылдын декабрь айындагы орточо курсуна салыштырганда, өтүп жаткан жылдын сентябрь айында казак теңгесине – 4,5 пайызга, түрк

лирасына – 8,1 пайызга жана еврого салыштырмалуу 3,2 пайызга бекемделиши менен шартталган².

НЭАК индексинин бекемделишине карабастан, Кыргызстанда инфляция деңгээлинин кыйла төмөн болушу³ реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин төмөндөшүн шарттаган (РЭАК), ал 2018-жылдын декабрь айынан тартып 0,9 пайызга кыскарып, 2019-жылдын сентябрь айынын акырына карата 116,7 өлчөмүндө түптөлгөн.

¹ Конвертацияланбаган валюталарды эске алуу менен.

² Сомдун эки тараптуу номиналдуу алмашуу курсунун маалыматтары келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл пайдаланылат.

³ Кыргыз Республикасында инфляция 2019-жылдын III чейрегинде 0,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, ошол эле учурда соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 4,3 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу

Орто мөөнөттүү мезгил ичинде күтүлүп жаткан инфляциянын динамикасын эске алганда, Улуттук банк 2019-жылдын III чейреги ичинде акча-кредит саясатынын өбөлгө түзүүчү курсун сактаган.

Акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери негизги чен ортосундагы ажырымдын кыскарышын көрсөтүү менен Улуттук банктын эсептик ченине жакын өзгөрүлүп турган.

Акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизмдин пайыздык каналынын ишин күчөтүү боюнча чаралар улантылган. Пайыздык чектин төмөнкү чеги – “овернайт” депозиттери боюнча чен – отчеттук мезгил ичинде 1,75 пайыздан 2,00 пайызга чейин корректировкаланган.

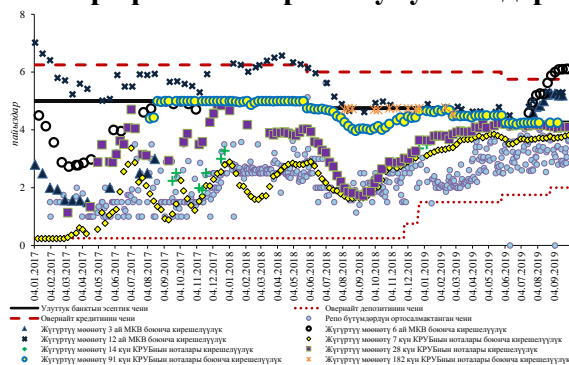
Банк тутумунда ликвиддүүлүктүн профицити сакталган, мында 2019-жылдын башынан тартып анын акырындап төмөндөө тенденциясы байкалган. Өтүп жаткан жылдын III чейрегинде үстөк ликвиддүүлүгүнүн орточо күндүк деңгээли акыркы үч жыл ичинде минимумга жеткен. Банктар аралык кредит рыногу жетиштүү деңгээлде жигердүү бойдон калган.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Өлкөдө товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө карата баанын бир калыпта кармалып өсүшүнүн жана 2019-жылдын III чейрегинде чогуу алгандагы суроо-талаптын орточо динамикасынын шартында Улуттук банк негизги ченди 4,25 пайыз деңгээлинде сактап калуу менен өбөлгө түзүүчү акча-кредит саясатын жүргүзүүнү уланткан.

Трансмиссиялык механизмдин пайыздык каналын өркүндөтүү боюнча иштерди андан ары жүзөгө ашыруу максатында пайыздык чектер корректировкаланган, алсак «овернайт» депозиттери боюнча чен 1,75 пайыздан 2,00 пайызга чейин жогорулатылган, «овернайт» кредиттери боюнча чен мурдагыдай 5,75 пайыз деңгээлде калган.

3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

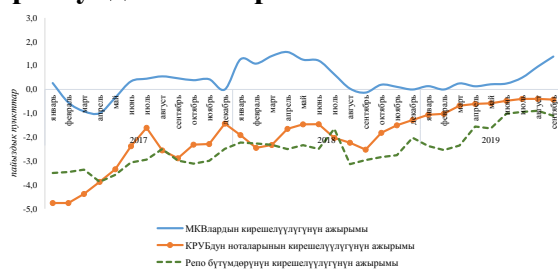

2019-жылдын III чейреги ичинде 6 айлык МКВлар боюнча чендерди эске албаганда, акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери пайыздык чектин төмөнкү бөлүгүндө түптөлүп, эсептик ченге жакындоо тенденциясын уланткан. Буга, Улуттук банктын акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишинин финансы секторуна карата таасирин күчөтүү чаралары, ошондой эле өтүп жаткан жылдын июль айынан тартып 3 жана 6 айлык МКВларды чыгаруу иши

кайра башталгандыгынын алкагында, Улуттук банктын ноталар рыногунда жигердүүлүктүн бир аз төмөндөшү өбөлгө түзгөн. Өкмөттүн кыска мөөнөттүү баалуу кагаздары боюнча сунушунун көбөйүшү аталган инструменттер боюнча кирешелүүлүктүн пайыздык чектин жогорку чегине жакын түптөлүшүн шарттаган.

Банктар аралык кредит рыногунун чендери (айрыкча 7 күнгө чейинки бүтүмдөр боюнча) орточо алганда 3,26 пайыз деңгээлинде жайгашкан. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык рыногунун сыйымдуулугу өткөн чейрекке салыштырмалуу бүтүмдөр көлөмү сыяктуу эле, бүтүмдөр саны боюнча да төмөндөгөн, аталган рынок өткөн жылга салыштырмалуу жетиштүү деңгээлде жигердүү бойдон калган.

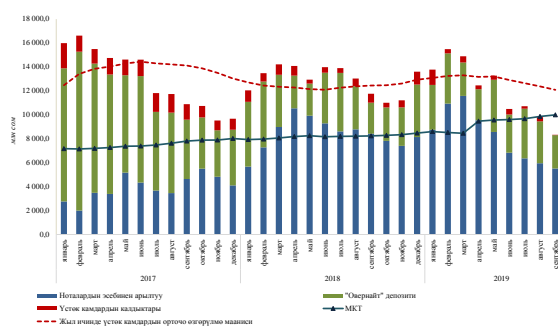
3.1.2-график. Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери менен негизги чен ортосундагы ажырым

Банктар аралык кредит рыногунун репо-операциялары боюнча чендин эсептик ченге карата орточо ажырымы -1,0 п.п. (2019-жылдын II чейрегинде спред -1,4 п.п.) түзгөн.

Банк секторунда ликвиддүүлүк жагдайы

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

9,6 млрд сомду түзгөн, бул өткөн чейректеги көрсөткүчтөн 2,5 млрд сомго төмөн.

Отчеттук чейрек ичинде коммерциялык банктардын үстөк камдары банктардан тышкаркы акча көлөмүнүн көбөйүшүнүн (3,9 млрд сомго), мамлекеттик бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн кирешеден артышынын (2,6 млрд сомго) жана валюта рыногунда Улуттук банктын операцияларынын эсебинен сом ликвиддүүлүгүн алып салуунун (1,3 млрд сом) алкагында кыскарган.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн сакталышын эске алганда, Улуттук банк ачык рынокто операцияларды жүргүзүү аркылуу үстөк ликвиддүүлүктү абсорбациялоо боюнча операцияларды жана коммерциялык банктардын бош ресурстарын Улуттук банкагы «овернайт» депозиттерине жайгаштырууну уланткан. Мында арылтуу операцияларынын көлөмү азайган. Банк тутумунан үстөк ликвиддүүлүктү алып салуунун орточо күндүк көлөмү 2019-жылдын III чейрегинде 9,4 млрд сомду түзгөн, бул өтүп жаткан жылдын II чейрегиндеги тиешелүү көрсөткүчүнөн 2,3 млрд сомго төмөн.

Улуттук банктын ноталарын коммерциялык банктарда жайгаштыруу көлөмдөрү да төмөндөшүн уланткан. Жүгүртүүдөгү ноталардын орточо күндүк көлөмү 2019-жылдын II чейрегинде 8,3 млрд сомдон тартып III чейректе 5,9 млрд сомго чейин азайган, бул банк секторунда үстөк ликвиддүүлүгүнүн төмөндөө динамикасынын алкагында Улуттук банктын ноталарынын сунушунун көлөмү кыскаргандыгы, ошондой эле 3 жана 6 айлык МКВлардын чыгарылышынын кайра башталгандыгы менен байланыштуу болгон. Жүгүртүүдөгү ноталардын ичинен олуттуу үлүш үчүнчү чейректе 91 күндүк ноталарга (орточо 46,3 пайыз) жана 28 күндүк ноталарга (орточо 29,4 пайыз) туура келген.

Улуттук банктын ноталарынын орточо алынган кирешелүүлүгүнүн жана банктар аралык кредит рыногунун репо-операциялары боюнча орточо ченинин эсептик ченге карата ажырымдары акыркы бир нече жылдар ичинде минимумга жетүү аркылуу кыскарышын уланткан.

Отчеттук мезгил ичинде ноталардын эсептик ченге карата кирешелүүлүгүнүн орточо ажырымы -0,4 п.п. (2019-жылдын II чейрегинде ажырым -0,6 п.п.) түзгөн.

2019-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунда башталган үстөк ликвиддүүлүктүн төмөндөө тенденциясы отчеттук мезгилде да сакталган, бирок анын деңгээли дагы да жогору бойдон калууда, бул Улуттук банктын арылтуу операцияларын жүргүзүүсүн шарттаган.

III чейректе үстөк ликвиддүүлүктүн орточо күндүк деңгээли акыркы үч жыл ичинде минимумга жетип,

Мында, Улуттук банктын арылтуу операцияларынын түзүмү олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болгон эмес, анда мурдагыдай эле ноталар үлүшү (63,1 пайыз) басымдуу катары катталган, ошол эле учурда “овернайт” депозиттеринин үлүшү 36,9 пайызды түзгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Монетардык саясаттын түрткү берүүчү багытынын алкагында Улуттук банк 2019-жылдын отчеттук чейреги ичинде экономиканын артыкчылыктуу тармактарын каржылоону уланткан.

Өтүп жаткан жылдын III чейрегинде Улуттук банк 13 кредиттик аукцион өткөргөн, алар өлкө региондорун өнүктүрүүгө багытталган. Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыктары боюнча сунуштоо көлөмү 13,5 млрд сомду түзгөн, коммерциялык банктар тарабынан кредиттик ресурстарга суроо-талап 480,0 млн сом көлөмүндө түптөлгөн, мында берүүгө бекитилген кредиттик ресурстардын жалпы көлөмү 310,0 млн сомду түзгөн. Бул кредиттер боюнча түпкү керектөөчүлөр үчүн пайыздык чен 12 пайыз деңгээлинде чектелген.

Бүтүндөй алганда, жыл башынан тартып Улуттук банк 30 кредиттик аукцион өткөргөн, мында, сунушталган каражаттардын жалпы көлөмү 39,0 млрд сомду, ал эми аукциондордун жыйынтыктары боюнча бекитилген көлөм 2,0 млрд сомду түзгөн.

Улуттук банктын валюта саясаты

Бүтүндөй алганда, өлкөнүн валюта рыногундагы абал туруктуу бойдон сакталган. 2019-жылдын III чейрегинин акырында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына суроо-талаптын аны сунуштоо көлөмүнөн артышы байкалган. Мындан улам, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында, ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын 18,4 млн АКШ доллар суммасында сатуу боюнча интервенцияларды жүргүзгөн.

Отчеттук чейрек ичинде сомдун алмашуу курсу 0,3 пайызга көбөйгөн, мында курс 1 АКШ доллары үчүн 69,35 сомдон 69,85 сомго чейинки диапазондо өзгөрүлүп турган.

2019-жылдын III чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

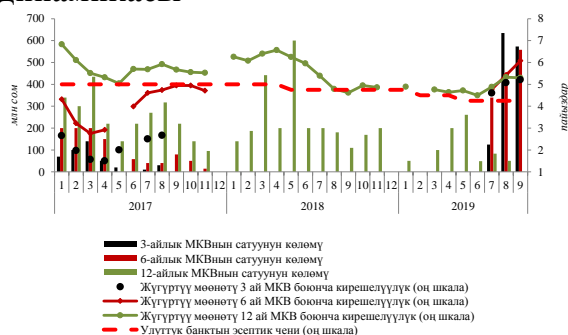
<p>Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү жөнүндө чечими кабыл алынды</p>	<p>Улуттук банк Башкармасы Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү жөнүндө маселени эки жолу – 2019-жылдын 26-августунда жана 30-сентябрында кароого алды. Эки отурумдун жыйынтыктары боюнча эсептик чен өлчөмүн 4,25 пайыз деңгээлинде өзгөртүүсүз сактоо чечими кабыл алынган.</p> <p>Пайыздык чектер корректировкаланып, «овернайт» депозиттери боюнча чен 1,75 пайыздан 2,00 пайызга чейин жогорулатылган.</p>
<p>Кредиттик аукциондорду өткөрүү жөнүндө чечимдер кабыл алынган</p>	<p>Улуттук банк банктарды кайра каржылоо максатында 13 жолу кредиттик аукциондорду жарыялаган. Жарыяланган 13 аукциондун ичинен үч аукцион өткөрүлүп, 310,0 млн сом суммасына кредиттер бекитилген. Мында, Улуттук банктын кредиттик ресурстарды сунуштоосунун жалпы көлөмү 13,5 млрд сомду түзгөн.</p>

Бул кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен эсептик ченге барабар болуп, 4,25 пайыз чегинде түптөлгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

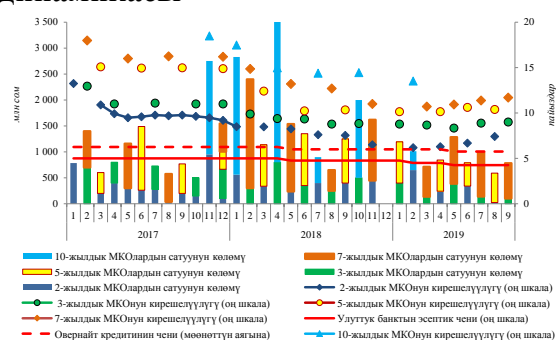

векселдеринин (мындан ары - МКВ) бардык мөөнөттүүлүгү боюнча кирешелүүлүк өскөн.

Республикалык бюджеттин тартыштыгын каржылоо максатында отчеттук мезгил ичинде Финансы министрлиги аукциондордо 3,4 млрд сом суммасында МКВ сунуштаган (2018-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу +5,8 эсе). Ушуга байланыштуу инвесторлор тарабынан кирешелүүлүктүн өсүшү менен катар эле суроо-талаптын 3,1 млрд сомго чейин (+3,6 эсе) өсүшү катталган. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде катышуучулардын жигердүүлүгүнөн улам МКВлар кошумча жайгаштырылган. Алсак, кароого алынып жаткан мезгил ичинде жалпысынан 2,8 млрд сом суммасында (+5,7 эсе) аталган баалуу кагаз жайгаштырылган. Орточо алынган кирешелүүлүк 5,2 пайыз деңгээлинде калыптанган, бул 2018-жылдын тиешелүү мезгилине караганда 0,3 п.п. жогору.

Байкоого алынып жаткан мезгилдин жыйынтыгы боюнча МКВ ээлеринин жүгүртүүдө жайгашкан баалуу кагаздарынын жалпы көлөмү жыл башынан тартып 45,5 пайызга, 3,8 млрд сомго чейин өскөн.

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

салыштырмалуу төмөндөгөн.

Бюджеттин тартыштыгын каржылоо жана мамлекеттик карызды кайра каржылоо максатында чыгарылган МКОнун жалпы сунушунун көлөмү отчеттук мезгил ичинде 3,7 жылдык баалуу кагаздар боюнча сунуштун өсүшүнөн жана 2018-жылдын тиешелүү

Мамлекеттик казына векселдери

Отчеттук мезгил ичинде МКВлар рыногунда 3 жана 6 айлык баалуу кагаздарын кайрадан чыгарып баштоого байланыштуу сунуштун көлөмүнүн көбөйүшү байкалган. Мында, 12 айлык баалуу кагаздар рыногунда катышуучулардын жигердүүлүгү 3 жана 6 айлык баалуу кагаздар рыногуна караганда кыскарган. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына

Мамлекеттик казына облигациялары

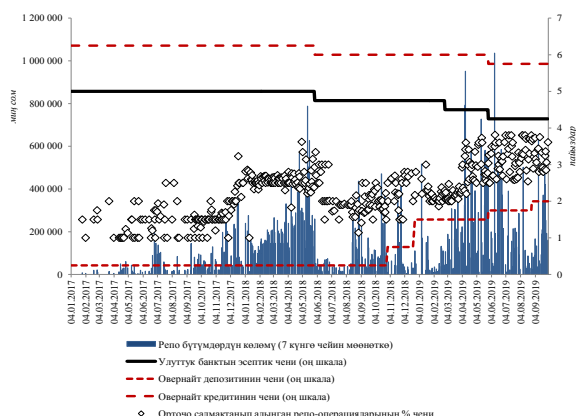
Кароого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына облигациялар (мындан ары - МКО) рыногунда Финансы министрлиги сунуштун көлөмүн көбөйткөн. Мында, МКОлорго суроо-талаптын көлөмү кыскарган. Мындан улам, отчеттук мезгил ичинде сатуунун көлөмү жана МКОнун жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчтөрүнө

мезгилине салыштырмалуу 10 жылдык баалуу кагаздарга сунуштун жок болушунан улам, 18,4 пайызга көбөйүү менен 2,9 млрд сомду түзгөн. Аталган рыноктун катышуучулары тарабынан суроо-талаптын көлөмү 33,6 пайызга, 2,8 млрд сомго чейин кыскарган. Ушуга байланыштуу отчеттук мезгил ичинде МКО өткөн жылдын тиешелүү мезгилине караганда 15,3 пайызга аз жайгаштырылган (10,8 пайыз орточо алынган чен боюнча 2,4 млрд сомго чейин). Мөөнөттүүлүгү боюнча эң жигердүү суроо-талап 7 жылдык МКО боюнча байкалган болсо, ал эми калган мөөнөттүүлүк боюнча суроо-талаптын кыскарышы байкалган.

Кароого алынып жаткан мезгилдин жыйынтыктары боюнча жүгүртүүдөгү МКОнун жалпы көлөмү¹ жыл башынан тартып 13,8 пайызга, 42,8 млрд сомго чейин көбөйгөн. Буга институционалдык инвесторлордун (+11,2 пайызга), коммерциялык банктардын (+27,6 пайызга) жана юридикалык жактар-резиденттердин (+16,6 пайызга) портфельдеринин көлөмүнүн өсүшү себеп болгон.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

2019-жылдын III чейрегинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүк өткөн чейрекке караганда төмөн, бирок башка мезгилдерге салыштырмалуу бир нече жогору болгон.

Өтүп жаткан жылдын июль-сентябрь айлары үчүн тооруктардын көлөмү 10,5 млрд сомду түзгөн, бул 2018-жылдын тиешелүү чейрегиндеги мааниден 2,8 эсе ашат. Орточо салмактанып алынган чен 2018-жылдын III чейрегиндеги 2,2 пайыздан тартып 3,3 пайызга чейин жогорулаган, мында, банктар аралык кредиттердин орточо алынган мөөнөтү 7 күндөн 5 күнгө чейин төмөндөгөн.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүктүн өсүшү банктар аралык рыноктун 97,9 пайызын түзгөн репо шарттарында бүтүмдөр көлөмүнүн 2,8 эсе, 10,3 млрд сомго чейин көбөйүшү менен шартталган.

2019-жылдын III чейрегинде банктар аралык кредит рыногунда 3,4 пайыздык чен боюнча 223,0 млн сом суммасында чет өлкө валютасында жети стандарттык бүтүм келишилген, ал эми улуттук валютада стандарттык бүтүмдөр ишке ашырылган эмес.

¹ Чет өлкө валютасында номинацияланган МКОлорду эске албаганда.

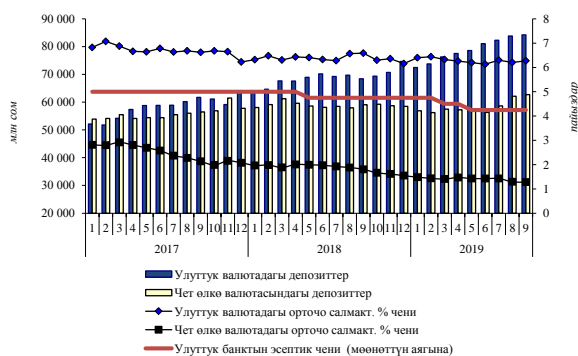
Депозит рыногу

3.2.4-график. Банктардын динамикасы

Коммерциялык депозиттеринин

Депозиттер рыногунда коммерциялык банктардын депозиттик базасынын туруктуу өсүшү уланган. 2019-жылдын III чейрегинде улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында да депозиттердин көлөмү көбөйгөн.

2019-жылдын сентябрь айынын акырында коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан тартып 10,4 пайызга көбөйүү менен 146,9 млрд сом чегинде түптөлгөн. Улуттук валютадагы депозиттер 12,8 пайызга, 84,2 млрд сомго чейин

өскөн, ал эми чет өлкө валютасындагы депозиттер 7,2 пайызга, сом эквивалентинде 62,7 млрд чейин көбөйгөн. Депозиттердин долларлашуусу жыл башынан тартып 1,3 п.п. төмөндөп, бирок өтүп жаткан жылдын июнь айында 41,0 пайыз деңгээлинде белгиленген минималдуу мааниден жогорулап, 42,7 пайызды түзгөн. Жыл башынан тартып сентябрь айынын акырында жеке адамдардын депозиттеринин долларлашуусу 33,7 пайызды түзүү менен 2,3 пайызга азайган. Юридикалык жактардын депозиттеринин долларлашуусу¹ 0,9 пайызга, 51,5 пайызга чейин өскөн.

Өтүп жаткан жылдын III чейрегинде жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү мурунку чейрекке караганда 6,5 пайызга төмөндөгөн. 2018-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда алардын көлөмү 165,7 млрд сомду түзүү менен 12,4 пайызга көбөйгөн, мында улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 97,0 млрд сомго чейин 20,9 пайызга, ал эми чет өлкө валютасында – 68,7 млрд сомго чейин 2,3 пайызга жогорулаган. Мөөнөттүүлүк боюнча алганда, жаңыдан кабыл алынган бардык депозиттердин 90,0 пайызга жакынын түзгөн талап боюнча төлөнүүчү депозиттер 11,6 пайызга көбөйгөн, бул 2018-жылдын тиешелүү чейрегине караганда жаңыдан кабыл алынган депозиттердин жалпы көлөмүнүн өсүшүнүн негизги себеби болгон. Улуттук валютада талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин үлүшү 87,3 пайызды, ал эми чет өлкө валютасында – 93,7 пайызды түзгөн.

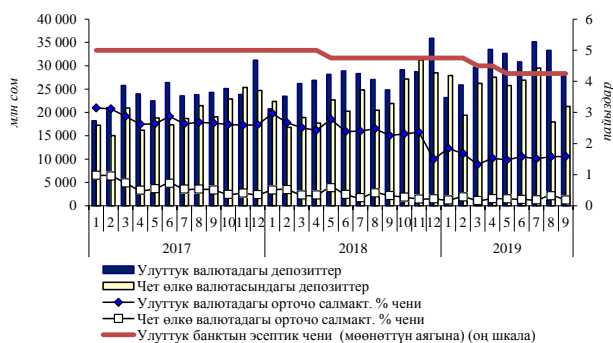
1 жылга жана андан жогору мөөнөткө жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 2018-жылдын III чейрегине салыштырганда жогорулаган, ал эми 1 жылга чейинки мөөнөттөгү депозиттердин үлүшү азайган. Бул узак мөөнөттүү улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттердин үлүшүнүн 6,9 пайыздык пунктка 46,9 пайызга чейин жана чет өлкө валютасындагы тиешелүү депозиттердин үлүшүнүн 2,1 пайыздык пунктка 39,9 пайызга чейин жогорулагандыгы менен түшүндүрүлөт.

Депозит базасынын түзүмүндө сентябрь айынын акырына карата узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшү (1 жыл жана андан жогору) жыл башынан тартып мөөнөттүү депозиттердин жалпы көлөмүндө 2,1 пайыздык пунктка 33,2 пайызга чейин жогорулаган. Буга улуттук валютадагы узак мөөнөттүү депозиттер үлүшүнүн 3,8 пайыздык пунктка 34,0 пайызга чейин көбөйүшү өбөлгө түзгөн, мында чет өлкө валютасындагы узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшү 1,7 п.п. 31,1 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата депозит базасынын жалпы дюрациясы 5,3 айга чейин (жыл башынан тартып +0,3 айга) өскөн, мөөнөттүү депозиттердин дюрациясы 13,5 айга чейин (+0,2 айга) көбөйгөн.

¹ ФКУларды жана мамлекеттик бийлик органдарын эске албаганда.

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымдарынын динамикасы

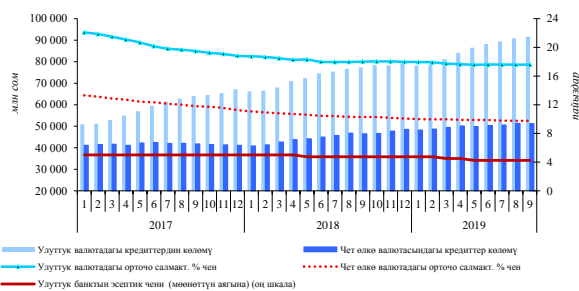

валютаcындагы аманаттар боюнча – 0,23 пайызды (-0,10 п.п.) түзгөн. Улуттук валютадагы мөөнөттүү жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 0,53 пайыздык пунктка 9,46 пайызга чейин, ал эми чет өлкө валютасында – 0,02 пайыздык пунктка 3,26 пайызга чейин төмөндөгөн. Орточо салмактанып алынган чендер улуттук валютадагы бардык мөөнөттүүлүк боюнча төмөндөгөн, ошол эле учурда чет өлкө валютасындагы чендер өтүп жаткан жылдын III чейрегинде өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 3-6 айга жана 6-12 айга чейинки мөөнөткө жогорулаган.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата депозиттер рыногунда концентрациялануу индекси¹ 0,09 деңгээлинде сакталып турган, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлин күбөлөндүрөт жана рынокто бирдей үлүшкө ээ болгон он бир катышуучу иш алып барып жаткандыгына дал келет.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын кредиттик карызынын мезгилдин акырына карата динамикасы

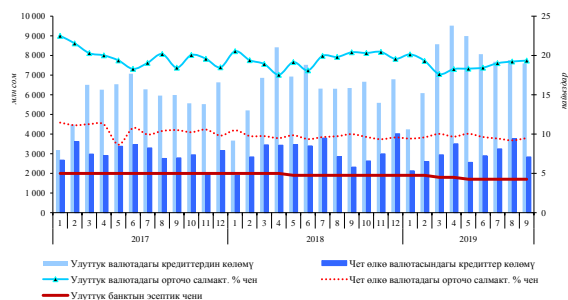
2019-жылдын III чейрегинде коммерциялык банктардын кредит портфелинин туруктуу өсүшү уланган.

Өтүп жаткан жылдын сентябрь айынын акырына карата абал боюнча коммерциялык банктардын кредит портфели жыл башынан бери 11,7 пайызга көбөйүү менен 142,8 млрд сомду түзгөн. Улуттук валютадагы кредиттердин көлөмү 15,4 пайызга, 91,6 млрд сомго чейин, чет өлкө валютасындагы кредиттер – 5,5 пайызга, 51,2 млрд сом эквивалентине чейин өскөн. Кредит портфелинин

долларлашуу көрсөткүчү жыл башынан бери 2,1 пайыздык пунктка, 35,8 пайызга чейин төмөндөгөн. Мөөнөттүүлүк боюнча долларлашуу деңгээли ар багытта өзгөргөн, мында 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген кредиттердин долларлашуусу 5,2 пайыздык пунктка, 49,8 пайызга чейин төмөндөгөн.

¹ Бул индекс банктардын портфелинде көрсөткүчтүн концентрациялануу деңгээлин көрсөтөт. Концентрациялануу деңгээли Херфиндаль-Хиршмандын индексти эсептөө методикасы боюнча эсептелет жана көрсөткүчтүн салыштырма салмагынын квадраттарынын жалпы көлөмдөгү суммасын түшүндүрөт. Индекс 0дөн 1ге чейинки маанини кабыл алат. Индекстин 0,10дон кем мааниси концентрациялануунун төмөн деңгээлине; 0,10дон 0,18ге чейин – концентрациялануунун орточо деңгээлине; 0,18ден жогору – концентрациялануунун жогорку деңгээлине дал келет. Мисалы, 0,50гө барабар концентрациялануу индекси, рынокто бирдей үлүштөгү эки катышуучунун, ал эми 0,3 – 3 катышуучунун катышуусуна эквиваленттүү ж.б.

3.2.7-график. Мезгил ичинде коммерциялык банктар тарабынан жаңыдан берилген кредиттердин динамикасы

Өткөн жылдары байкалган мыйзам ченемдүүлүктү кайталоо менен өтүп жаткан жылдын III чейрегинде жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү мурунку чейрекке караганда төмөн түптөлгөн. Мында, өткөн жылдын III чейрегине салыштырганда улуттук валютада берилген кредиттердин көлөмү 21,5 пайызга, 23,0 млрд сомго чейин жогорулаган, ал эми чет өлкө валютасында 9,9 пайызга, 9,9 млрд сомго чейин өскөн.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер 2018-жылдын июль-

сентябрь айларына салыштырганда көпчүлүк мөөнөттүүлүк боюнча көбөйгөн, бир аз төмөндөө 6-12 айлык кредиттер боюнча байкалган. Жогорку арымдагы өсүш жана жаңыдан берилген кредиттердин жалпы көлөмүнүн өсүшүнө ири салым соода жана коммерциялык операциялар, керектөө кредиттери жана айыл чарба секторлорунда белгиленген.

Мөөнөттүүлүк боюнча чет өлкө валютасында жаңыдан берилген кредиттердин көлөмүнүн динамикасы ар багытта өзгөргөн: 6 айдан 3 жылга чейинки мөөнөткө берилген кредиттер кыйла жогорулаган, ал эми 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген кредиттер бир аз төмөндөгөн. Тармактар боюнча берилген кредиттердин динамикасы да ар түрдүү багытта болгон: соода жана өнөр жай секторлорунда кредиттер көбөйгөн, курулуш жана айыл чарбада - төмөндөгөн.

2018-жылдын III чейрегине салыштырганда 2019-жылдын III чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация өзгөрүүсүз калган жана 25 айды түзгөн, чет өлкө валютасында ал бир айга, 32 айга чейин төмөндөгөн.

III чейректе улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 2018-жылдагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 0,86 пайыздык пунктка, 19,20 пайызга чейин төмөндөгөн, эң маанилүү төмөндөө айыл чарба, соода секторлорунда жана керектөө кредиттеринде катталган. Чет өлкө валютасындагы чендер 0,40 пайыздык пунктка, 9,38 пайызга чейин, негизинен соода, курулуш жана ипотека секторлорунда кредиттерге чендердин төмөндөөсүнүн эсебинен азайган.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү туруктуу болгон жана 0,09 деңгээлинде түптөлгөн, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине дал келет жана рынокту он бир банк ортосунда бөлүүгө эквиваленттүү. Тармак боюнча концентрациялануу көрсөткүчү кредиттөөнүн негизги үч секторун белгилөө менен 0,31 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

Акча базасы

2019-жылдын отчеттук чейрегинде камдык акчанын өсүү тенденциясы сакталып калган, анын жылдык өсүш арымынын тездешти байкалууда.

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

Улуттук банктын операциялары акча базасынын III чейректе 3,5 пайызга (өткөн чейрекке салыштырганда) өсүшүнө негизги таасир тийгизген. Камдык акчанын өсүшүнүн көрсөткүчү жылдык мааниде алганда 14,3 пайызды түзгөн.

Улуттук банктын операцияларынын эсебинен акча базасы 6,5 млрд сомго көбөйгөн, ошол эле учурда Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары акча базасын 2,6 млрд сомго төмөндөтүү менен камдык акчанын

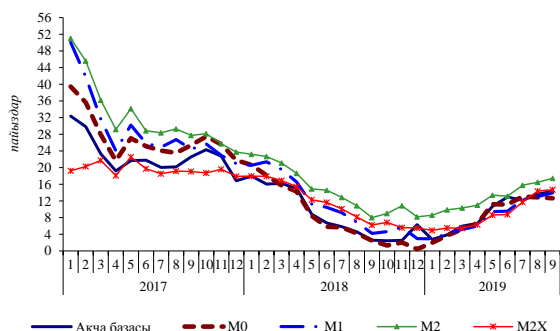
өсүшүн ооздуктоочу факторунан болгон.

Акча базанын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын резервдеринин жана жүгүртүүдөгү акчанын катышы жалпысынан алганда өзгөргөн деле эмес. Мурдагыдай эле, негизги үлүш жүгүртүүдөгү акчага туура келет (III чейректин акырына карата абал боюнча – 89,5 пайыз), ал эми башка депозиттик корпорациялардын резервдеринин салыштырма салмагы 10,5 пайызды түзгөн.

Акча топтомдору

Жалпысынан, отчеттук чейрек ичинде бардык акча топтомдорунун өсүш динамикасы улантылган, ал негизинен банктардан тышкаркы акчанын көбөйүшү менен аныкталган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

2019-жылдын III чейрегинде экономиканы кредиттөө жана акча массасынын көлөмүнүн көбөйүшү экономикалык жигердүүлүктүн алгылыктуу өсүш арымынын алкагында сакталган. Акча топтомдорунун өсүшүнүн жылдык маанилеринин бир аз тездешти байкалууда.

Акча топтомдорунун кеңейишине банктардан тышкаркы акчанын жылдык мааниде 12,7 пайызга көбөйүшү таасир эткен. Мында, отчеттук чейрек ичинде бул көрсөткүч 4,3 пайызга (мурдагы

чейректеги 9,3 пайызга салыштырмалуу) өскөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде M2X акча топтому 226,8 млрд сомду түзүү менен жылдык мааниде 14,7 пайызга өскөн, өткөн чейрекке салыштырмалуу III чейректе M2X акча топтомунун 6,2 пайызга өсүшү белгиленет.

2019-жылдын III чейрегинде М2Х акча топтомуна камтылган депозиттер¹ өсүш тенденциясын сактап калган. Алсак, аталган монетардык индикатор жылдык мааниде 16,2 пайызга, эң башкысы улуттук валютадагы депозиттердин 23,7 пайызга өсүшүнүн эсебинен көбөйгөн. Мында, чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүш арымы бир аз төмөндөө мезгилинен кийин алгылыктуу көрсөткүчкө өтүп, жылдык мааниде 6,8 пайызды түзгөн.

Экономиканы кредиттөө мурдагы чейрек сыяктуу эле, акча-кредит саясатынын өбөлгө түзүүчү багытын колдоо шартында алгылыктуу өсүш арымдарын көрсөтүүдө Отчеттук чейректин жыйынтыгы боюнча экономикага берилген кредиттин жалпы көлөмү 146,1 млрд сомду түзүү менен 15,4 пайызга (жылдык мааниде) өскөн. Аталган көрсөткүчтүн отчеттук чейректин баш жагынан бери өсүшү 3,4 пайызды түзгөн.

Экономикага берилген кредиттин жалпы түзүмүндө улуттук валютадагы кредиттер басымдуулук кылат, алар жыл ичинде 18,7 пайызга, чет өлкө валютадагы кредиттер 9,9 пайызга көбөйгөн.

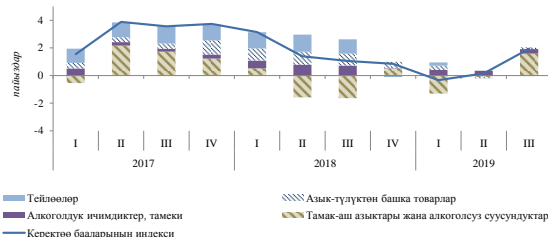
¹ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

4-глава. Инфляция динамикасы

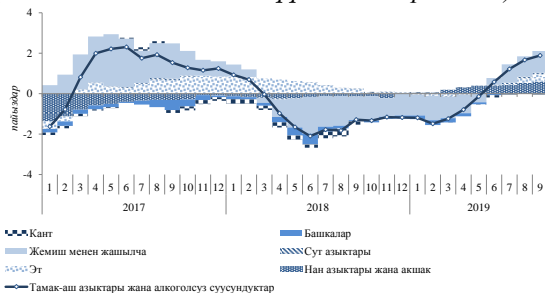
2019-жылдын II чейрегинен тартып Кыргызстандагы инфляция азык-түлүк товарларына баанын жогорулашынан улам, акырындык менен калыбына келүүсүн уланткан. 2019-жылдын III чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын күтүүлөрүнөн 0,1 пайыздык пунктка төмөн түптөлгөн. Жылдын аягына чейин керектөө баа индексинин учурдагы өсүш динамикасында инфляциялык фон кооптуу жагдайларды жаратпайт жана күтүлүп жаткан маанилердин чегинде орун алат.

4.1. Керектөө баа индекси

4.1.1-график. Керектөө баа индексинин түзүмүнүн динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

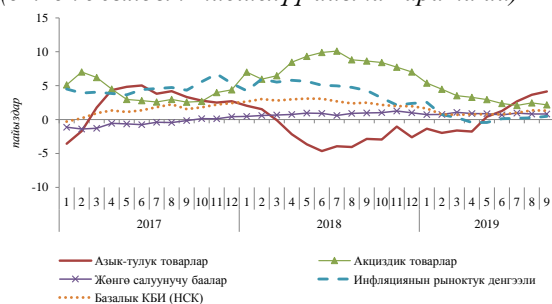
2019-жылдын III чейрегинде керектөө баа индекси (тиешелүү чейрекке карата чейрек) азык-түлүккө баалардын кыйла өсүшүнүн эсебинен 1,9 пайызды түзгөн. Өтүп жаткан жылдын январь-сентябрь айларында керектөө баа индекси 0,6 пайызды, 2019-жылдын сентябрь айында жылдык мааниде – 2,3 пайызды түзгөн. Керектөө баа индексинин өсүшүнө негизги салым “жашылча жана жемиштер”, ошондой эле “нан азыктары жана акшак” тобуна баалар тарабынан байкалган, андан кийин сүт азыктарына, газ жана тамеки буюмдарына баалардын өсүшү таасирин тийгизген.

Сентябрь айында азык-түлүк товарларына баалардын индекси жылдык мааниде 2018-жылдын тиешелүү айына салыштырганда 4,2 пайызга өскөн. Өткөн жыл ичинде бул товардык топко төмөн базанын таасири 2019-жылы жашылча жана жемиштерге, нан азыктарына жана акшактарга, сүт азыктарына баалардын кыйла өсүшүн шартташын улантууда. Азык-түлүк инфляциясына “майлар жана тоң майлар”, “кант” тобунун төмөндөткөн таасири сакталып калган.

Азык-түлүктөн башка товардык топто 2019-жылдын бүтүндөй III чейреги ичинде бир аз өсүшү белгиленет. Алсак, сентябрь айында азык-түлүктөн башка товарларга баа индекси жылдык мааниде 1,0 пайызга өскөн, бул кийим-кечеге жана бут кийимге, турак жай-коммуналдык чарбанын кызматтарына баалардын жогорулашы менен байланыштуу болгон. Мында, төмөндөө “транспорт”, “байланыш” жана “тойканалар жана мейманканалар” топторунда сакталууда.

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

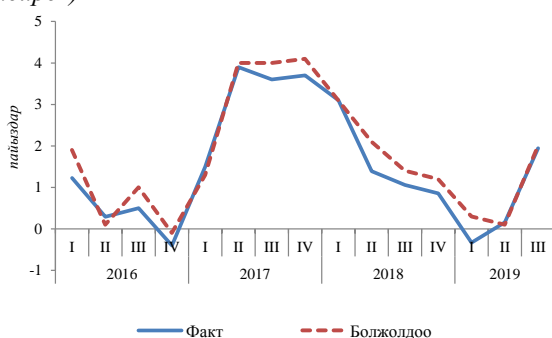
Рыноктук инфляция төмөн мааниде сакталып, 2019-жылдын сентябрь айында ал 0,5 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан эсептелинген базалык инфляция көрсөткүчү (азык-түлүк жана энергетика товарларын алып салуу менен), 2019-жылдын сентябрь айында 2018-жылдын сентябрь айына салыштырганда 1,2 пайызга төмөндөө менен жылдык мааниде 1,3 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу

4.2.1-график. Керектөө баа индексинин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2019-жылдын III чейрегинде айкын инфляция Улуттук банк тарабынан күтүлгөн мааниден **0,1 пайыздык пунктка төмөн түптөлгөн**. Көпчүлүк азык-түлүк товарларына, анын ичинде, жашылча жана жемиштерге берилген төмөн баалар 2018-жылы бир аз жогору бааланып, алар күтүлүп жаткан мааниден төмөн түптөлгөн, бул айкын түптөлгөн керектөө баа индекси менен 2019-жылдын III чейрегинде болжолдоонун ортосунда айырманын келип чыгышын шарттаган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

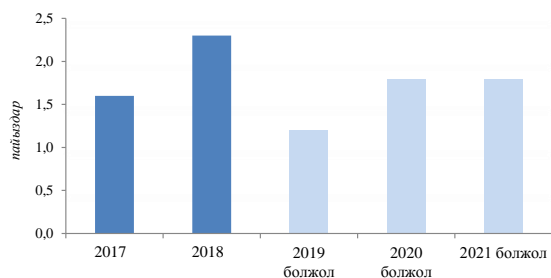
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булагы: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги

жогорулашынын негизги факторунан болууга тийиш. Бул инвестициялык суроо-талаптын көбөйүүсүнө, иш өндүрүмдүүлүгүнүн, калктын кирешелеринин жана ага ылайык керектөөнүн өсүшүнүн тездешине салым кошот. Россиянын фискалдык жана монетардык саясаттарын күтүлүп жаткан андан ары жеңилдетүү жана дүйнөнүн алдыңкы борбордук банктары тарабынан пайыздык чендердин траекториясын кайра карап чыгуу да 2020-2021-жылдары экономиканын өсүшүнө алгылыктуу таасир тийгизет.

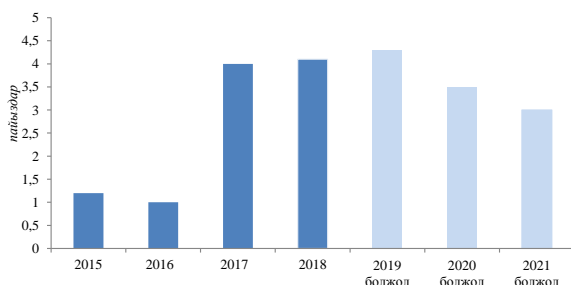
Ошону менен бирге орто мөөнөттүү келечекте экономикалык жигердүүлүктүн динамикасына таасир эткен маанилүү тышкы фактордон болуп дүйнөлүк экономиканын өсүшүнүн басаңдашы жана геосаясий белгисиздик саналат.

Өтүп жаткан жылдын II чейрегинен тартып инфляцияны басаңдатуу боюнча байкалып жаткан туруктуу тенденциянын алкагында жана дезинфляциялык тобокелдиктердин проинфляциялык тобокелдиктерден басымдуулук кылышынан улам, инфляцияны орто мөөнөттүү мезгил ичинде төрт пайызга жакын бекитүү күтүлүүдө.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

Калктын кирешелеринин өсүшүнүн алкагында ички суроо-талаптын кеңейтилиши, ири инвестициялык долбоорлордун жана экономиканы колдоо боюнча мамлекеттик программалардын ишке ашырылышы өсүшкө колдоо көрсөтөт. 2020-2021-жылдары экономиканын өсүшүнүн басаңдашы күтүлөт, ал мунайды казуу стагнация

Россиянын экономикалык өсүшү боюнча күтүүлөр сакталып жаткан тышкы тобокелдиктердин алкагында мурдагыдай эле деңгээлде сакталып калган. Мурда болжолдонуп жаткандай эле, экинчи жарым жылдыктын баш жагынан бери олуттуу тобокелдиктер орун албаган учурда ички дүң өнүмдүн өсүш арымы тездетилет. Улуттук долбоорлорду жана Россия өкмөтүнүн башка чараларын кыйла жигердүү ишке ашыруу фазасына өтүү орто мөөнөттүү мезгилде экономикалык өсүш арымынын

Орто мөөнөттүү мезгил ичинде олуттуу таасирлер орун албаган шартта Казакстан экономикасынын өсүш арымынын сакталышы күтүлүүдө. 2019-жылы Казакстандын экономикалык өсүшү боюнча күтүүлөрү өлкөнүн ички дүң өнүмүнүн 2019-жылдын тогуз айынын жыйынтыгы боюнча өсүшү тууралуу айкын маалыматтардын күтүлгөнүнө караганда кыйла жогору болушунан улам, 4,3 пайызга чейин (4,0 пайыздын ордуна) жогорулоо жагына корректировкаланган.

абалында болушунан жана Казакстандын негизги соода өнөктөштөрү тарабынан суроо-талаптын начарлашынан, ошондой эле ички суроо-талапты фискалдык дем берүү таасиринин азайышынан улам орун алат.

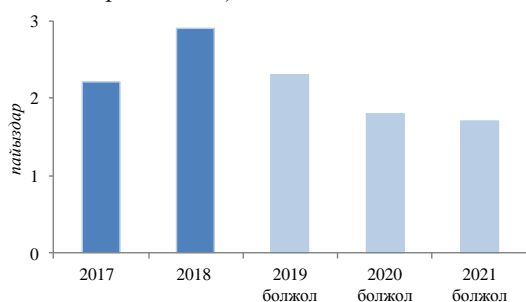
Орто мөөнөттүү мезгил ичинде баанын өсүшүнүн басаңдашы күтүлөт, инфляция ички жана тышкы факторлордун таасирлерин эске алганда, анын жогорку чегине жакын максаттуу көрсөткүчтүн чегинде түптөлүшүн улантат. Негизги ички тобокелдиктер жөнгө салынуучу кызмат көрсөтүүлөрдүн айрым түрлөрүнө карата чектүү тарифтердин күтүлүүчү жогорулашы менен байланыштуу.

Мындан тышкары, дүйнөлүк чийки зат рынокторунда тобокелдиктер деңгээли жогорулап, кеңейтилип жаткан керектөө суроо-талабы жагында проинфляциялык басым күчөтүлүүдө.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

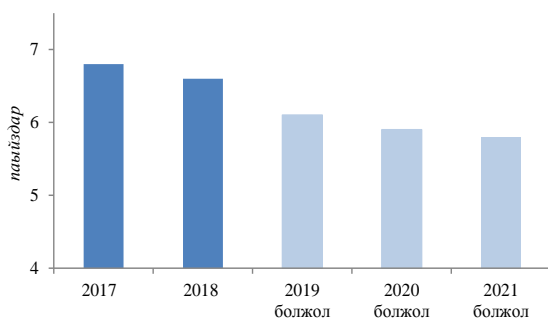
төмөндөткөн; Fitch рейтинг агенттиги болжолдоону 2019-жылы 2,3 пайызга чейин жана 2020-жылы 1,7 пайызга чейин төмөндөткөн. АКШ жана Кытайдын ортосундагы соода боюнча пикир келишпестиги ушул өлкөлөрдө гана эмес, бүтүндөй дүйнө жүзү боюнча ишканалардын экономикалык жигердүүлүгүнүн төмөндөшүнө алып келген.

ФРС АКШнын экономикасы да 200 млрд АКШ долларында зыян тарта тургандыгын көрсөтүү менен дүйнөлүк экономиканын жоготуусун 850 млрд АКШ доллары деп баалаган. Узакка созулган пикир келишпестик АКШ жана бүтүндөй дүйнө жүзү үчүн терең жана көпкө созулган рецессия менен коштолуп, жаңы финансылык кризисти чакырышы мүмкүн деп аналитиктер эскертишет.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булак: Кытайдын Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

АКШнын экономикасынын басаңдашы боюнча болжолдоолор сакталууда. Эл аралык валюта фонду АКШнын ички дүң өнүмүнүн 2019-жылы өсүшү боюнча болжолдоону 2,6 пайыздан 2,4 пайызга чейин төмөндөтүү тарабына кайра карап чыккан; Дүйнөлүк банк АКШнын ички дүң өнүмүнүн 2019-жылы өсүшү боюнча болжолдоону июнь айындагы 2,5 пайыздан 2,3 пайызга чейин, ал эми 2020-жылы – 1,7 пайыздан 1,6 пайызга чейин, 2021-жылы – 1,6 пайыздан 1,5 пайызга чейин

Кытайдын экономикасынын өсүшүнүн басаңдашы боюнча күтүүлөр сакталууда. Орто мөөнөттүү мезгил ичинде экономиканын өсүш траекториясы төмөн динамиканы сактайт. 2019-2020-жылдар ичинде Кытайда ички дүң өнүмдүн өсүшү боюнча болжолдоолор Кытайдын ички дүң өнүмүнүн 2019-жылдын III чейреги үчүн өсүшү боюнча айкын маалыматтардын күтүлгөндөн да кыйла төмөн түптөлүшүнөн улам, 0,1 пайыздык пунктка, тиешелүүлүгүнө жараша 6,1 жана 5,9 пайыз деңгээлине чейин төмөндөтүлгөн.

Кытай экономикасынын өсүшүнө өлкөнүн экономикасын колдоо боюнча өкмөттүн өбөлгө түзүүчү чаралары жана керектөөнүн туруктуу өсүшү олуттуу колдоо көрсөтөт. Мында, Кытайдын АКШ менен соода боюнча пикир келишпестигинин, жалпы карыздын жогорку деңгээлинин жана өлкө калкынын иш жөндөмдүүлүгүн кыскартуунун алкагында өлкө экономикасы үчүн тобокелдиктер жана белгисиздиктер сакталууда.

Орто мөөнөттүү мезгил ичинде Кытайда орточо жылдык инфляция өкмөттүн “үч пайызга жакын” көрсөткүчүндө эки пайыздан бир аз жогору деңгээлде болот. 2019-2021-жылдарда баанын жалпы деңгээлинин өсүшү 2,5 пайызга жакынды түзөт. Реалдуу экономиканы колдоо үчүн Кытайдын акча-кредит саясатын жеңилдетүү инфляциянын жогорулашынын негизги себебинен болот.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

2019-жылдын III чейрегинде Кыргыз Республикасынын экономикасынын тышкы жана ички шарттарынын өнүгүшү тууралуу божомолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын август айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге көбүрөөк туура келген.

Кыргыз Республикасынын экономикасы 2020-2021-жылдарда биздин региондун өлкөлөрүнүн экономикаларынын, баарынан мурда Россиянын жана Казакстандын экономикаларынын түптөлүп жаткан өнүгүү тенденцияларынын таасири астында болот. Чогуу алгандагы суроо-талап ички экономиканын өсүшү жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө өсүп бара жаткан экономикалык жигердүүлүк менен колдоого алынат.

Тышкы экономикалык шарттар Кыргыз Республикасынын экономикасынын өнүгүүсүнүн негизги тенденцияларын аныктоону улантууда. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө (Россия жана Казакстан) экономикалык жигердүүлүк энергия продукцияларынын дүйнөлүк рыногунда жогорку баанын алкагында күтүлүп жаткан деңгээлге жакын бойдон калууда. Мында, Россияда жана Казакстанда экономикалык өсүштүн күндөлүк болжолдоолору мунайга баанын олуттуу төмөндөшүнүн жана Россиянын экономикасына санкциялык басымдын сакталышы шартында актуалдуу бойдон калууда.

2019-жылы акча которуулардын келип түшүүсүнүн кыскаруусу Кыргыз Республикасынын ички дүң өнүмүнө олуттуу таасир көргөзбөйт, анткени биздин баа берүүлөргө ылайык, акча которуулардын агылып кирүүсүнүн эсебинен камсыздалган суроо-талаптын кыйла бөлүгү импорттун өсүшүнө өбөлгө түзөт. Ошентип, акча которуулардын төмөндөшү менен келип чыккан суроо-талаптын басаңдашы ички дүң өнүмдүн олуттуу өзгөрүшүнө алып келбейт.

Орто мөөнөттүү келечекте Кыргыз Республикасынын экономикалык өнүгүү тенденциясын аныктаган маанилүү фактордон болуп, дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы калат.

Утурумдук болжолдоонун алкагында дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда учурдагы айыл чарба сезонунда баанын туруктуу динамикасы боюнча божомолдор сакталган. Рынок аналитиктеринин болжолдоолорун эске алганда, айыл чарба товарларынын глобалдык жана регионалдык рынокторунда түптөлгөн тенденция боюнча өлкө экономикасы үчүн олуттуу инфляциялык тобокелдик жок. Ошентип, азык-түлүк товарларына баанын туруктуу динамикасынын 2020-жылдын биринчи жарым жылдыгынын акырына чейин сакталышы күтүлүүдө.

2019-жылдын III чейрегинде мунайга баа олуттуу өзгөрүлмөлүүлүктү көрсөткөн: август айында мунайга болгон баа 2019-жылы минималдуу мааниге жеткен. Мунайдын наркынын төмөндөшүнүн триггеринен болуп, АКШда энергия продукцияларына суроо-талаптын басаңдашы менен бирге АКШ менен Кытай ортосундагы соода боюнча пикир келишпестиктер сыяктуу факторлордун комбинациясы саналат. Бирок, 2019-жылдын

сентябрь-октябрь айларында мунайга баа 2019-жылдын “адаттагы” диапозонуна – бир баррель үчүн 60-62 долларга кайтып келген. Аналитиктердин дүйнөлүк энергия продукциялары рыногунда суроо-талаптын жана сунуштун катышына негизделген болжолдоолорун эске алуу менен орто мөөнөттүү келечекте мунайга баанын олуттуу деле төмөндөшү күтүлбөйт.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип чыккан болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Тышкы экономикалык сектордун дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы, Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикалык өнүгүүсүнүн келечектери жана дүйнөлүк экономиканын өнүгүүсүнүн дагы башка маанилүү индикаторлору сыяктуу мындай параметрлер боюнча болжолдоолор дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын жана эксперттик баа берүүлөрдүн негизинде берилет.

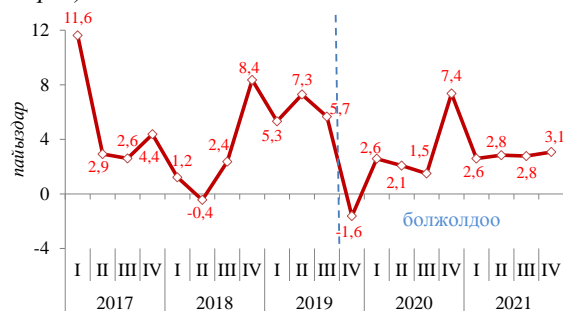
Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тышкы экономикалык шарттардын ар кандай айкалышуусунун таасиринен улам, өлкө экономикасынын абалы боюнча сценарийлерге баа берет жана акча-кредит саясатынын багыттарынын тиешелүү варианттарын иштеп чыгат.

2020-2021-жылдарда соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасынын өсүшүнүн түптөлгөн тенденциясын сактоо жөнүндө болжолдоолорду, орто мөөнөттүү келечекте дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баанын туруктуулугун сактоо жөнүндө болжолдоолорду, ошондой эле орто мөөнөттүү келечекте Кыргыз Республикасынын экономикасына акча которуулардын төмөндөшүнүн нейтралдуу таасири тууралуу болжолдоолорду эске алганда, Кыргыз Республикасын 2019-2021-жылдар ичинде өнүктүрүүнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнүн төмөнкүдөй болжолдоосу иштелип чыккан.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын реалдуу сектору 2020-жылы ИДӨнүн терс ажырымын жабат

5.2.1-график. Реалдуу ички дүң өнүмдү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

өнүмдүн өсүш арымы 3,6 пайыз, “Кумтөр” ишканаларын эске албаганда ички дүң өнүмдүн өсүшү 3,5 пайыз чегинде күтүлүүдө.

Тышкы чөйрөнүн жана ички шарттардын өнүгүүсүнө баа берүүлөрдү эске алганда, Кыргыз Республикасынын экономикасындагы инфляция орто мөөнөттүү келечекте максаттуу көрсөткүч 5-7 пайыз чегинде сакталат, ички дүң өнүмдүн туруктуу тышкы инфляциялык жагдай менен бирге жабылуучу терс ажырымы өтүп жаткан жылда инфляциянын төмөн деңгээлин шарттайт. Тышкы жана ички таасирлер болбогон шартта, өлкөдө жана региондо экономикалык жигердүүлүктүн акырындык менен өсүшү инфляциянын 2020-жылдын акырына карата максаттуу көрсөткүчкө жетишин шарттайт.

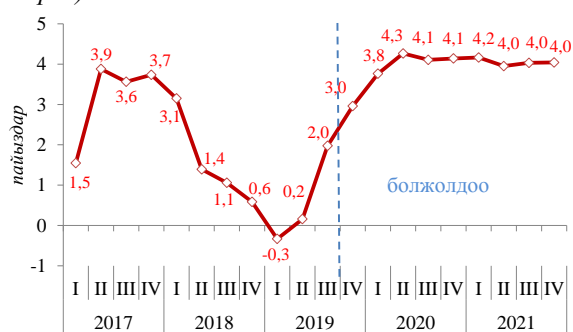
Экономикалык өсүштүн күндөлүк ички жана тышкы шарттары сакталган учурда ИДӨнүн терс ажырымы 2020-жылдын акырына чейин жабылат.

2019-жылы ички дүң өнүмдүн реалдуу өсүшүнүн учурдагы болжолдоосу акча-кредит саясаты жөнүндө август айындагы отчетуна салыштырмалуу өзгөрүүсүз калган: 2019-жылы 3,2 пайызды, “Кумтөр” ишканаларынын салымын эске албаганда өсүш 3,0 пайызды түзөт.

2020-жылы реалдуу ички дүң

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2019-жылы инфляциялык процесстерге негизги басым кылуучу факторлор жарым-жартылай кайра каралып чыккан. Азык-түлүккө баанын кургакчыл аба ырайынын шарттарына жана 2018-жылдын төмөн базанын алкагында жогорулашынын эсебинен инфляцияга таасир экинчи чейректе күтүлгөндөй олуттуу болбойт, бирок муздак сууга тарифтердин жогорулашынан улам административдик баалардын көбөйүшү менен бир бөлүгү

компенсацияланат. Ошондой эле, ички факторлордун арасында инфляцияга салымды 2019-жылдын I чейрегинде тамекиге акциздердин жогорулашынын тийгизген таасири жана өтүп жаткан жылдын IV чейрегинде мугалимдердин жана медицина кызматкерлеринин эмгек акыларын көбөйтүү менен шартталган керектөө суроо-талабынын бир аз кеңейиши кошот.

Болжолдоолорго ылайык, 2020-жылы орточо жылдык инфляция өткөн чейректин болжолдоолоруна салыштырганда 0,5 пайызга жогору түптөлөт. Инфляцияны болжолдоонун жогорулашы 2020-жылы көбөйүү жагына корректировкаланган ички дүң өнүмдүн алгылыктуу ажырымы менен шартталган.

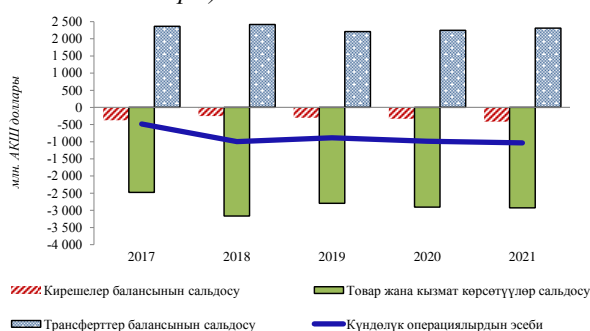
Ошентип, 2019-жылы инфляциянын орточо деңгээли (мезгилден мезгилге карата) 1,2 пайыз тегерегинде күтүлүүдө, 2019-жылдын акырына карата инфляция (2019-жылдын дек./2018-жылдын дек.) 3,5 пайыз деңгээлине жакындашы мүмкүн. 2020-жылы инфляциянын орточо мааниси 4,0 пайыз тегерегинде күтүлүүдө жана жылдын акырына карата 4,5 пайызга жетет.

2019-2021-жылдарга карата төлөм теңдемин болжолдоо (базалык сценарий)¹

Ушул отчетто 2019-жылга карата экономиканын тышкы секторунун өнүгүүсүн аныктоочу факторлор айкын мезгилдин маалыматтарын эске алуу менен туураланган. Региондо экономиканы өнүктүрүү боюнча баа берүүлөр олуттуу деле өзгөрүүлөргө дуушар болгон эмес. 2019-жылга карата күндөлүк эсептин тартыштыгына баа берүү ИДӨгө карата 10,9 пайызды түзгөн, бул нарктык мааниде 883,1 млн АКШ долларын түзөт. Күндөлүк эсептин динамикасына, эмгек мигранттарынын акча которууларынын кыскарышынын алкагында соода балансынын тартыштыгынын төмөндөшү таасирин тийгизет. Соода балансынын тартыштыгынын төмөндөшүн болжолдоо өз кезегинде импорттук берүүлөрдүн төмөндөшүн күтүүлөр менен шартталган.

5.2.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

2019-жылы экспортту болжолдоонун алгылыктуу динамикасына “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасында алтынды казып алуунун баа берүүлөрү таасир берген. Жыл жыйынтыгы боюнча экспорттун өсүшү 2,6 пайыз өлчөмүндө түптөлүшү күтүлүүдө. Алтын берүү көлөмүнүн баалардын эсебинен сыяктуу эле, физикалык көлөмүнүн эсебинен да өсүшү болжолдонууда. Ошол эле

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлгөн

учурда башка товарлардын экспортунын төмөндөшү күтүлүүдө, ал керектөө багытындагы товарларды азыраак берүүлөр менен шартталган.

Өтүп жаткан жылдын тогуз айы ичинде импорттун төмөндөө тенденциясы 2019-жылдын жыйынтыгы боюнча болжолдоо түзүүнү аныктаган, ал күтүлгөндөй эле 2018-жылдын деңгээлинен 4,6 пайызга төмөн түптөлөт. Бул төмөндөө эң башкысы керектөө багытындагы товарлардын импортунун төмөндөшү менен шартталган. Ошондой эле, отчеттук мезгилде мунай заттарынын импорттук берүүлөрү 2018-жылдын деңгээлинен төмөн түптөлөрү болжолдонууда.

Жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүнүн болжолдоо айкын мезгилдин маалыматтарын эске алуу менен корректировкаланган. Акча которуулар системалары боюнча ишке ашырылган эмгек мигранттарынын акча которууларынын таза агылып кирүүсү болжолдоолорго ылайык 10,8 пайызга төмөндөйт.

5.2.4-график. Капитал менен операциялар эсеби жана финансылык эсеп боюнча болжолдуу маалыматтар (млн АКШ доллары)

2019-жылы күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча 582,5 млн АКШ доллар суммасында капиталдын агылып кирүү эсебинен каржыланат. Финансылык эсеп боюнча капиталдын келип түшүүсүнүн негизги көлөмү тике инвестициялардын эсебинен камсыз болушу күтүлүүдө. «Башка инвестициялар» статьясынын салымы мамлекеттик жана жеке секторлордун чет өлкө милдеттенмелеринин өсүшүнүн таасиринде түзүлөт, мында буга чейин

алынган кредиттерди тейлөө көлөмү маанилүү деңгээлде сакталат.

2019-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин салымы терс мааниде күтүлүүдө. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдеринин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 4,0 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2020-2021-жылдарга төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүн болжолдоонун баштапкы шарттарына соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн ички дүң өнүмүнүн жана өлкө экономикасынын өсүшү, алтын рыногунда дүйнөлүк баанын жогорулашы, ошондой эле мунайга болгон дүйнөлүк баанын олуттуу өзгөрүлмөлүү болушунун жоктугу өбөлгө түзгөн.

Мындан тышкары, жогоруда аталган мезгилдерге 2019-жылдын төмөн базасынан улам акча которуулардын агылып кирүүсүнүн алгылыктуу динамикасын акырындык менен калыбына келтирүү камтылган. Жогоруда көрсөтүлгөн шарттарды эске алуу менен 2020-2021-жылдарга күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы акырындык менен көбөйүп, тиешелүүлүгүнө жараша 11,0 жана 12,4 пайызды түзөт. Ички өндүрүштү өнүктүрүүнүн жана алтынга болгон дүйнөлүк баанын өсүшүнүн алкагында, тышкы суроо-талаптын болжолдонуп жаткан өсүшү экспорттун көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Өлкө экономикасынын өсүү тенденциясынын сакталышынын, ошондой эле эмгек мигранттардын акча которууларынын жогорулашынын алкагында, калктын кирешелеринин өсүшү импорттун алгылыктуу өсүш арымына баа берүүнү шарттаган. Ошентип, соода балансынын терс салымы өсөт.

¹ Мында жана мындан ары ЭВФтин методологиясына ылайык, эл аралык резерв активдерине конвертацияланган валюталардагы активдер гана камтылган (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары).

Эмгек мигранттарынын негизги өлкө-реципиенттеринин экономикасынын өсүшү күтүүлөр боюнча жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө оң таасирин тийгизет, алардын өсүш арымы алгылыктуу катары болжолдонууда.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүшү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн маанилүү бөлүгүн тике чет өлкө инвестицияларынын агылып кирүүсү жана кредиттердин мамлекеттик секторго түшүүсү камсыз кылат. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөөнүн өсүү тенденциясы сакталат.

Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 2020-жылы терс белгиде болжолдонууда, ал эми күтүүлөр боюнча 2021-жылы төлөм теңдеми алгылыктуу мааниде түптөлөт. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн болочоктогу импортунун эл аралык камдык активдер менен жабылышы 3,7 ай катары болжолдонууда.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдемин 2019-2021-жылдарга карата иштелип чыккан болжолдоодо төмөнкү тобокелдиктер сакталат:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баалардын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлашы;
- мамлекеттик сектор тарабынан чет өлкө кредиттеринин пландаштырылган көлөмдөрүнүн толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Наименование показателей	Ед. измерения	2017				2018				2019		
		I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.
1. Спрос и предложение¹												
<i>(темпы реального прироста, если не указано иное)</i>												
Номинальный ВВП, за квартал	млн сомов	94 072,4	115 331,6	151 977,4	169 094,3	102 353,2	120 280,5	157 424,1	177 055,5	104 527,2	128 032,9	165 832,9
ВВП	%	11,6	2,9	2,6	4,4	1,2	-0,4	2,4	8,4	5,3	7,3	5,7
ВВП без учета предприятия "Кумтор"	%	8,1	0,0	4,3	8,1	3,1	2,1	3,1	4,9	1,4	2,7	4,7
Внутреннее потребление	%	4,0	4,6	8,8	3,7	1,9	4,3	3,3	2,6	1,7	2,2	
Валовое накопление	%	-0,9	-8,0	11,5	18,3	88,4	-5,9	-7,9	8,4	-7,8	2,6	
Чистый экспорт	%	-2,5	-6,3	35,7	11,8	69,6	12,5	-2,8	3,1	-13,2	-9,8	
<i>Производство ВВП:</i>												
Сельское хозяйство	%	1,3	1,0	2,6	3,0	1,2	2,0	2,6	4,2	1,8	1,6	1,9
Промышленность	%	32,9	24,5	3,0	-8,3	0,6	-8,2	1,4	22,6	15,7	25,6	9,9
Строительство	%	-5,9	-3,7	5,0	20,7	1,4	4,2	5,0	12,6	3,1	7,7	12,5
Услуги	%	8,4	-3,0	2,2	6,3	1,5	1,5	2,0	2,8	1,1	1,5	4,8
в том числе торговля	%	3,9	4,0	5,9	11,1	3,7	4,8	4,7	6,2	3,9	4,6	4,3
2. Цены²												
ИПЦ	%	101,5	103,9	103,6	103,7	103,1	101,4	101,1	100,9	99,7	100,2	101,9
ИПЦ, в годовом выражении на конец периода	%	102,8	104,1	103,3	103,7	102,7	100,8	101,2	100,5	99,3	100,9	102,3
Базовый ИПЦ	%	100,3	101,3	101,9	102,1	102,8	103,1	102,5	100,4	101,0	100,8	101,2
<i>ИПЦ по основным группам товаров и услуг:</i>												
Продовольственные товары	%	98,8	104,7	103,8	102,7	101,2	96,5	96,4	101,1	97,1	99,7	103,5
Непродовольственные товары	%	101,3	101,2	101,3	103,4	103,0	103,2	103,0	101,6	101,1	99,8	100,4
Алкогольные и табачные изделия	%	105,7	102,8	102,3	103,3	106,5	109,1	108,4	100,3	104,7	104,0	103,8
Услуги	%	106,9	107,1	108,3	107,7	106,9	107,3	106,1	99,4	101,3	99,9	99,8
<i>ИПЦ, классифицированных по свойству</i>												
Подакцизные товары	%	106,1	103,4	102,7	103,7	106,5	109,2	109,2	107,7	104,5	102,9	102,2
Регулируемые цены	%	98,7	99,4	99,7	100,2	100,6	100,9	100,8	101,1	100,9	100,8	100,9
Рыночный уровень инфляции (остальная часть ИПЦ)	%	104,2	104,0	104,6	105,9	105,3	105,5	104,7	102,6	101,2	99,8	100,3
3. Внешний сектор³												
<i>(в процентах к ВВП)</i>												
Торговый баланс	%	-29,9	-28,3	-30,4	-30,9	-35,4	-37,1	-37,5	-37,5	-35,3	-33,2	-31,9
Счет текущих операций	%	-9,6	-7,1	-6,3	-6,2	-11,0	-12,5	-13,6	-12,3	-7,9	-7,2	-7,2
Экспорт товаров и услуг	%	35,1	35,9	34,8	34,3	33,8	34,7	33,6	34,0	35,3	35,7	37,1
Импорт товаров и услуг	%	67,7	66,7	67,2	66,4	70,5	73,5	72,5	73,1	71,6	68,7	68,1
4. Обменный курс доллара США, на конец периода												
	сом	68,6069	69,1367	68,6585	68,8395	68,4325	68,1800	69,2773	69,8500	69,8496	69,4928	69,7039
5. Монетарный сектор												
<i>(темпы прироста, если не указано иное)</i>												
Учетная ставка НБКР, на конец периода	%	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	4,75	4,75	4,75	4,50	4,25	4,25
Ставка депозита "овернайт", на конец периода	%	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	1,50	1,50	1,75	2,00
Ставка кредита "овернайт", на конец периода	%	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,00	6,00	6,00	6,00	5,75	5,75
Средние процентные ставки по сделкам на межбанковском кредитном рынке, за квартал	%	2,08	1,65	2,33	2,19	2,73	2,40	2,17	2,22	2,26	3,02	3,26
<i>в том числе:</i>												
по сделкам РЕПО	%	1,56	1,50	2,19	2,14	2,73	2,48	2,17	2,22	2,25	3,02	3,27
по кредитам в национальной валюте	%	2,11	3,10	5,06	6,50	-	0,00	-	-	2,30	2,30	-
по кредитам в иностранной валюте	%	-	4,00	-	1,25	-	-	-	-	3,50	2,88	3,36
Средневзвешенная доходность 7-дневных нот, на конец периода	%	0,61	2,81	1,44	2,79	2,40	2,31	1,90	3,03	3,67	3,59	3,79
Средневзвешенная доходность 14-дневных нот, на конец периода	%	-	-	2,51	3,28	-	-	-	3,36	-	-	-
Средневзвешенная доходность 28-дневных нот, на конец периода	%	1,14	4,08	2,94	4,85	3,83	3,30	1,86	3,65	3,93	4,18	4,10
Средневзвешенная доходность 91-дневных нот, на конец периода	%	-	-	5,00	5,00	4,99	4,73	4,00	4,66	4,48	4,20	4,25
Средневзвешенная доходность 182-дневных нот, на конец периода	%	-	-	-	-	-	-	4,73	4,75	4,50	-	-
Денежная база	%	23,3	21,8	22,6	16,9	16,2	6,7	2,6	6,3	6,0	13,0	14,3
Деньги вне банков (M0)	%	28,0	25,1	25,4	21,8	15,7	5,8	2,5	0,4	5,2	11,1	12,7
Денежный агрегат (M1)	%	31,7	25,9	24,4	21,0	19,6	10,5	4,2	3,0	5,2	9,6	13,9
Узкая денежная масса (M2)	%	36,2	28,8	27,8	23,7	21,1	14,6	8,0	8,2	10,3	13,2	17,4
Денежная масса (M2X)	%	21,7	19,8	19,1	17,9	16,9	11,6	6,2	5,5	5,5	8,8	14,7

¹ Расчетные показатели Национального банка Кыргызской Республики на основе данных Национального статистического комитета Кыргызской Республики

² Источник: Национальный статистический комитет Кыргызской Республики

³ Коэффициенты рассчитаны на основе скользящих годовых данных, включающие последние 4 квартала. Данные за III кв. предварительные

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлор жана административдик белгиленген тарифтер менен шартталган товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери (МКВ) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги МКВ эмитенти болуп саналат. МКВ Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын жайгаштырылат. Аукциондорго тике катышуучулар катышуу укугуна ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВ ээсинен боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары (МКО) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздары. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги МКО эмитенти болуп саналат. Улуттук банк МКОлорду чыгарууну тейлөө боюнча башкы агент болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акча боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттери.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредит уюмдарынын депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансылык корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасында камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлашуу – өзүнүн улуттук валютасына ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүч болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда кароого алынып жаткан өлкөдө орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизделген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган, орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Core CPI индекси – бул азык-түлүк товарларына, электр энергиясына, газга жана отундун башка түрлөрүнө карата наркты эске алуусуз баалар.

Ноталар – бул Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар өлчөмдө белгиленет.

Репо шарттарындагы операциялар – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди билдирет жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо базалык багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ИДӨ	ички дүң өнүм
КБИ	керектөө баа индекси
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
КНС	кошумча нарк салыгы
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
ФОб	Экспортёр өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations